

חינוך על הפנים!

מאת: האדמו"ר מרחלין
כ"ק האדמו"ר רבי פינחס דניאל הכהן רחלין שליט"א

מחולק חינם

בהוצאת אוריאל יעוץ ופתרונות בע"מ
רחוב יפה רום 40, גילה, ירושלים ת"ו
ת.ד. 11688, טל': 02-6520002

www.rachlin.org.il

© כל הזכויות שמורות לאדמו"ר מרחלין
כ"ק האדמו"ר רבי פינחס דניאל הכהן רחלין שליט"א

הקדמה

אם חיפשת ספר חינוך קונבנציונאלי המשך לחפש הלאה. הספר הזה אולי ירגיז אותך. אך אם בכל זאת תמשיך לקרוא בו ועדיין נותרה לך טיפה של פתיחות - אולי תמצא בו גישה אנושית המתאימה לחינוך הדור.

הספר מיועד לחילונים - דתיים ובעלי תשובה, כי בעיני כללי החינוך האמיתי מתאימים לכולם. לעולם החרדי יש את הגישה המסורתית של חינוך על טהרת הקודש שהוכיחה עצמה במשך כל הדורות. גישה זו אינה מנותקת מהחברה החרדית: היא מתואמת עם דרכי החיים בה, ולכן היא מתאימה לעולם החרדי ומצליחה. מובן שגם בשיטה החרדית ישנן בעיות אך הם מוצאים להן פתרון על פי הנהוג אצלם. ולכן הספר לא מתייחס לחינוך ברוח ישראל סבא כיוון שהוא מיועד לאנשים החיים בחברה הכללית הספוגה בהשקפות זרות ליהדות.

מובן שגם לאנשים חרדים הספר יכול להועיל חלקית.

אין ספק שלא ניסחתי כאן ספר תיאורטי בעל השקפה עיונית עמוקה וספוגה בהרבה מחקרים ומילות בתי מרקחת. אני אדם מהחיים. והספר הוא מהחיים. למען החיים. יותר מדי עוולות ראיתי וטעויות בחינוך שגרמו חורבן לדור הזה.

ישנם מקומות המשקיעים משאבים אדירים, ובאמת אכפת להם ומתאמצים למען חינוך הילדים, אך אין להם את הגישה הנכונה: הם מנותקים מעצמם - מהבורא ית' - ומהילדים. התוצאה לא מאחרת לבוא: לאחר שנות דור של השקעה - רוב בוגרי אותן מסגרות - עוזבים את התורה ומחפשים רוחניות או גשמיות בשדות זרים!

כמובן שאי אפשר להאשים רק את המחנכים. אך בכל זאת התופעה מעידה על אטימות ממסדית:

שהרי אם השיטה לא מוכיחה את עצמה - למה להמשיך בה בלי שינוי?!

חינוך זאת אומנות השמורה לאנשי לב: כיום רבו במחנכים אנשי השכל. ולכן לא קולטים את לב התלמיד ומפספסים את חינוכו. לא פעם פגשתי נערים השונאים ללמוד גמרא - רבנים והלכה!

כאשר שאלתי אותם מדוע? הם ענו: "כי הכריחו אותנו ללמוד! או: המורה הזה שעושה עצמו צדיק ומלמד גמרא כל היום - הוא רשע! הוא לא הוגן! הוא בכלל לא דוגמא בשבילי! הוא לא רוחני ולא מחובר לאלוקים!"

אכן מילים כדורבנות!

אך הנוער רוצה אמת. והוא אומר את האמת הכואבת שלו.

יש הגורסים שאם נכניס לתוכנית הלימודים נושאים בפנימיות התורה ובעבודת הנפש - המצב ישתפר. אין ספק שזה יעזור.

אך לפני שבאים להכניס נושאים אלו - על מחנכים ומנהלים לעשות חשבון נפש ועבודת נפש בעצמם!

מפני שאם התלמידים יחושו שלימודים אלו שוב הנם בגדר נוסחאות שכליות ללא גיבוי של דרגה רוחנית של תיקון - הם ישנאו גם את עבודת הנפש ואת פנימיות התורה!

ספר צנוע זה מנסה לזעוק את זעקת הנוער העשוק וההרוס שלנו, המחפש באר מים חיים ולא מוצא.

לכן הוא קצת מחוספס - ולא מושלם!

הוא רק מנסה להבין ולהציע דרך. אני מנסה להעמיד בפניך אתגר. אם דברי יפלו באוזניים קשובות - אזי יש תקווה, ועוד יפתחו מסגרות מתאימות ברוח ספר זה לטובת נשמות ילדי ישראל המחפשים את השם ית' ואת עבדיו הנאמנים!

תוכן העניינים:

2	הקדמה	2
5	1. מה שלומך?	1
5	2. אתה רוצה קשר אתו? תתעניין בדברים שהוא מתעניין ואוהב.....	2
5	3. מעורבות יומיומית בחיי הילד	3
6	4. להתאים אור לכלי	4
6	5. הדור שלנו מפונק.....	5
6	6. יש להתאים את רמת החסד הדין או הרחמים.....	6
7	7. חייבים להיות נאמנים ואמינים תמיד.....	7
7	8. יש לשדר לילד ולנער שאנו מאמינים בו וסומכים עליו	7
7	9. שלום אבא מה שלומך?	7
7	10. לדרוש דברים או להוכיח את הילד מתוך אהבה.....	7
8	11. הילד צריך להרגיש שבאותו רגע הוא עבורך כל העולם	8
8	12. לא לשגע ילדים עם הישגיות יתר בלימודים	8
9	13. עיקר החינוך	9
9	14. חושך שבטו שונא בנו.....	9
10	15. חובת ההתלבטות ביחד	10
10	16. אם הילד בחר תחום התעניינות שיתנסה בו מעשית.....	10
10	17. חייבים לאפשר חינוך ביתי ופרטי לכל דורש.....	10
11	18. ההתלבטות בין חשיפה לבין שמירה מפני חשיפה הרסנית.....	11
11	19. כן - הילד לא מושלם וגם אנחנו לא!	11
12	20. מי הוא הילד שלך?	12
12	21. מורים כפייתיים וקפדנים: הישארו בבית!	12
13	22. כל ילד יצירתי - עד שמייבשים לו את זה.....	13
13	23. כל העולמות נבראו למען לאפשר לאדם את הבחירה החופשית	13
13	24. הוא עשק לי את הילד. הצילו!	13
14	25. ילדים והתמכרות.....	14
15	26. הילד שלי כל הזמן משקר לי	15
15	27. גיל הקלקולים הולך ויורד כל הזמן!	15
15	28. אם אתם הורים ומורים דתיים - כיצד תלמדו את הילדים תורה?	15
16	29. אם יש מסגרת - הם מורדים בה.....	16
17	30. "הלו - בית ספר אינו בית סוהר!"	17
17	31. ומה עם אינטגרציה?	17
17	32. לעיתים הנוער ריק ומבולבל	17
18	33. התבוננות השוויתי	18
18	34. לא לתת לילד להיכנס בין ההורים.....	18
18	35. לא לנהוג איפה ואיפה בין הילדים	18
18	36. אם הילד עצוב - התעניין בו.....	18
19	37. דיאטות והפרעות אכילה	19
19	38. החינוך לצניעות.....	19
19	39. בן 18 לחופה	19
20	40. פיתוח יכולת החשיבה והלמידה.....	20
20	41. הוא כל הזמן נעלב.....	20
20	42. ההרס העצמי	20

20.....	הנער העצלן.....	43
21.....	מין במינו.....	44
21.....	הוא בכל זאת רוצה חברה.....	45
21.....	הילד החריג.....	46
23.....	למה הוא מתלבש ככה!?!.....	47
23.....	מחנך אמיתי קולט את החניך - בלי דעות קדומות.....	48
24.....	קשה לו? קנה לו כלי נגינה!.....	49
24.....	"היא עושה דברים איומים בבית - לזרוק אותה!?!".	50
24.....	חינוך למצוינות?.....	51
25.....	"כבוד הרב - הילד הפך חילוני!".	52
26.....	הצבת גבולות.....	53
26... ..	"הרב - נראה שעל פי העצות שלך ההורים הופכים להיות בני ערובה של הילדים!?!".	54
26.....	ילדים להורים גרושים.....	55
29.....	"הרב - הילד משתמש בסמים!".	56
30.....	"כבוד הרב: תראה את מצב בני - איפה נכשלתי בחינוכו!?!".	57
31.....	"כבוד הרב: קשה למצוא מוסד חינוכי בדרכך!".	58
32.....	"כבוד הרב: ומה תעשה אם במוסד האידיאלי שלך ילד לא ירצה להתפלל?".	59
32.....	נו - אז מה אתה אומר כבוד הרב - יהיה בסדר עם הילדים?.....	60
33.....	התבוננות ה"שיווית".	61
34.....	שיעור ראשון:	62
34.....	שיעור שני:	63
35.....	שיעור שלישי:	64
35.....	שיעור רביעי:	65
36.....	שיעור חמישי:	66
36.....	שיעור שישי:	67
36.....	שיעור שביעי:	68
36.....	נ"ב.....	69
37.....	מעיון המלכות.....	70

מה שלומך?

איך אתה מרגיש?
איך היה היום בבית ספר?
מה למדת?
איך היה עם המורים?
מה עם החברים?
אלו שאלות שכל הורה חייב לשאול את בנו בכל יום.
חינוך פירושו: התענינות - אכפתיות אמיתית.
הורה טוב הוא קודם כל חבר טוב.
חבר אוהב ומתעניין.
הורה טוב הוא לא שופט ולא שוטר: הוא חבר נאמן ללא תנאים.

אתה רוצה קשר אתו? תתעניין בדברים שהוא מתעניין ואוהב

אם ברצונך ליצור קשר עמוק ומידי עם בן אדם - תתעניין במה שהוא מתעניין.
אם אתה רוצה ליצור קשר מידי ועמוק עם ילד או נער: תתעניין בו. תשחק עמו.
ילדים יוצרים קשר באמצעות משחק: אתה רוצה הרי להשפיע עליו אז עליך להתחבב עליו.
אם ברצונך להתחבב עליו - עליך לאהוב את אשר הוא אוהב.
עליך להתעניין ולהשתתף בעולמו הפנימי. ללא ביקורת. מתוך כבוד וערכה.
אף על פי שהוא לא הולך בדרך בה אתה היית רוצה שילך!
בכל דבר רע אפשר תמיד למצוא גם נקודה טובה.
שהרי ללא טוב כלשהו הרע אין לו קיום.
ולכן אם בנך עוסק בדברים בטלים או בלתי ישרים בעיניך - חפש מה בכל זאת טוב במעשיו וענייניו ולמד עליו זכות בעיני עצמך ואל תקטרג עליו.
ומתוך שתדון אותו לכף זכות - יהיה ביניכם קשר אמיתי ואמיץ ואז תוכל במשך הזמן גם להשפיע עליו.

מעורבות יומיומית בחיי הילד

אי אפשר לרצות לחנך ילדים ונערים מבלי להיות מעורבים יום יום בחייהם, במצוקותיהם בתקוותיהם.
אני כותב ספר זה בלשון זכר מפני הנוחות - וגם מפני שלאבות קשה בדור זה לחנך את בניהם יותר מאשר לאמהות אשר נוטות באופן טבעי להקשיב ולהבין יותר את מצב הילד מאשר האבות המעוניינים לראות תוצאות ולא מוכנים להשקיע ולהמתין!
אך כמובן שכל האמור בספר זה מתאים גם לאמהות וגם לבנותיהן ולא רק למערכת אב - בן.

להתאים אור לכלי

זהו הכלל החשוב ביותר בחינוך: לדעת להתאים את הדרגה של הציפיות והדרישות מהילד בכל תחום: שהרי אם נצפה ממנו ליותר מדי - הוא יתייאש ונפסיד את השפעתנו. אם מאידך נצפה לפחות מדי - הילד ידרדר מוסרית, לימודית, חברתית ערכית ורוחנית.

הדור שלנו מפונק

בדור שלנו גברה החוצפה: זה מפני שנשמות הילדים רוצות את האמת המוחלטת. ולכן הם חצופים. הם מעיזים יותר וגם מפונקים. המטרה שלנו בדור זה הוא להעביר את גיל ה-3 עד ה-18 - בכמה שפחות נזקים רוחניים ומוסריים. הדור ספוג סמים, פריצות, ואלימות. עלינו לנסות להוביל את ילדינו לעתיד טוב יותר, למצב של תיקון פנימי. עלינו להכשיר אותם לחיים מכל הבחינות. אך עלינו לעשות זאת מבלי שילדינו יחושו בכך! מפני שאם הם יחושו שאנו מכתיבים להם את הדרך - הם ימרדו! לכן הכלל הגדול הוא:

בתחבולות עשה לך מלחמה

יש להתאים את רמת החסד הדין או הרחמים

בכל סוגיה ובעיה שאנו נתקלים בחינוך ילדינו, אנו צריכים לבחור במנה הנכונה של דין - דהיינו הקפדה - של חסד - דהיינו אהבה, או של רחמים - דהיינו חמלה. אם נטעה בהתאמת המינון נגרום נזק לפעמים בלתי הפיך. כאן נכשלים רוב ההורים. התורה אומרת: "שמאל דוחה ימין מקרבת". פירושו: המקל והגזר: יש צורך להקפיד ולדרוש, ולפעמים גם להוכיח או למנוע מהילד הנאה כלשהי - וזה בחינת שמאל דוחה. אך יש גם להשלים את הפעולה החינוכית "בימין מקרבת": דהיינו: פעולה חינוכית של אהבה ונתינה לילד. לפעמים ממש אהבת חינוך. השילוב הזה הכרחי. על הילד להרגיש שההורים הם אומנם סמכות - אך הם בעיקר חברים ואוהבים והכל עושים למען הטובה המיידית והנצחית של הילד. צריך לא רק לפעול כך אלא גם להסביר לילד מדוע הגבלנו אותו או ביקרנו אותו ומדוע אפשרנו לו ותמכנו בו.

חייבים להיות נאמנים ואמינים תמיד

ילד ונער מצפים מהורים ומחנכים שנהיה מושלמים.
ואנחנו לא מושלמים!
ולכן עלינו להשתדל להיות בסדר ואף פעם לא לשקר לילד או לפגוע באמינות שלנו.
כאשר אנו עושים טעות עלינו להתנצל עליה ללא בושה או היסוס.
אם פגענו בילד בפרהסיה ההתנצלות צריכה להיות בפרהסיה.
כל ילד מוכן לקבל סליחה מהורה או מורה אם הסליחה אמיתית וכנה.
כל ילד שרואה שהורה או מורה מזייף ולא נוהג במידת הצדק והיושר ואינו מוכן להודות על טעויותיו - מפסיק להאמין בו.
ובאותו רגע נפסקת השפעתנו עליו!
זהו הסוד של המחנכים הדגולים וגם של מנהלים מוצלחים ומנהיגים מוצלחים: כל אלו שתחת ידם יודעים שאשפר לסמוך עליהם וגם יודעים שאם הם עושים טעות הם מודים עליה ומתקנים אותה ואת נזקיה!

יש לשדר לילד ולנער שאנו מאמינים בו וסומכים עליו

ישנם הורים ומחנכים המשדרים לילדיהם כל הזמן שהם אינם מאמינים בו: לא ביושרו ולא ביכולתו.
הילד מושפע מאד מכך. ולכן אם הוריו ומחנכיו חושדים בו ולא מאמינים בו - הוא מתייאש מעצמו ואף מתחיל למלא אחר ציפייתם של המבוגרים: הוא הופך לא אמין ולא מוצלח!
לכן גם במקרים שבאמת יש לחשוד בילד - אין לשדר לו שחושדים בו אלא להפך: שסומכים עליו! כך אולי זה ישפיע ולבסוף באמת אפשר יהיה לסמוך עליו.
מאיך אם המדובר הוא באמת בילד לא אמין - אין גם לשדר לו מסר שכביכול ההורים והמחנכים לא מבינים עניין והם תמימים מדי! ואז הוא חושב לו בסתר לבו שאפשר לעבוד עליהם וגם מזלזל בהם!
לכן בחינוך לעיתים ישנם מצבים שיש לשדר מסרים סותרים או משלימים.
ואין פתרון שווה לכל מצב.

שלום אבא מה שלומך?

יש לדרוש מילד בכל יום כאשר הוא פוגש את הוריו לשאול לשלום. גם אם הדבר מלאכותי. במשך הזמן ילד לומד להתייחס להוריו כאל עובדה קיימת!
אחרת הוא ישכח אותם עד אשר הוא יצטרך משהו.

לדרוש דברים או להוכיח את הילד מתוך אהבה

כאשר רוצים להוכיח ילד או נער יש צורך להדגיש קודם כל את מידת האהבה שהורה רוכש לילד: "אתה הרי יודע כמה אבא אוהב אותך - אז איך אתה עושה דבר כזה מכווער

שאתה יודע שזה כל כך מצער אותי?! הרי אתה לא אוהב שאני מצער אותך נכון?! הרי אבא הוא החבר הטוב ביותר שלך! אתה יודע שאני צודק. תודה"
תוכחה בסגנון חם ואכפתי שכזה, תמיד תצליח לחדור אפילו בלב קשה כאבן!

הילד צריך להרגיש שבאותו רגע הוא עבורך כל העולם

כאשר מדברים עם ילד על ענייניו או משחקים עמו - אסור להמשיך במקביל בעיסוקים אחרים: חייבים לתת לילד את ההרגשה שרק הוא קיים באותו זמן!
אחרת הקשר האיכותי מתפספס ויוצא נזק במקום תועלת.

לא לשגע ילדים עם הישגיות יתר בלימודים

בינינו - רוב החומר הנלמד בכל שנות בית הספר לא חשוב ולא רלוונטי לחיינו הבוגרים של הילד!

כיום אפשר ללמוד כל דבר באמצעות מחשב ורשת האינטרנט.
מובן שהאינטרנט הנו מקום פרוץ ומסוכן ביותר ויש לתת את הדעת כיצד אפשר יהיה לשלבו בחינוך ערכי ודתי. אך מבחינת נגישות לחומרי לימוד בכל תחום - הרי שאין לו מתחרה.

בעתיד הלא רחוק יקומו מסגרות של לימוד עצמי באמצעות האינטרנט ופחות הורים יהיו מוכנים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר!

שהרי הסכנות בבית הספר גדולות ביותר: סמים, אלימות, פריצות וחשיפה לכל הקלקולים הקיימים בתבל!

והרווח של ביקור בבית הספר הולך וקטן בכל רגע. לכן החברה שלנו שלוקח לה זמן להבין את הבעיות ולפתור אותן - עוד תמשיך לדרוש מההורים לשלוח את הילדים לבית הספר תקופה מסוימת - אך לא ירחק היום שבתי ספר כמעט יתבטלו כליל והחינוך יהיה ביתי או בקבוצות לימוד פרטיות קטנות תחת פיקוח של הורים ומורים פרטיים!

אין ספק שרוב החומר הנלמד בכל שנות בית הספר ניתן ללמוד אותו במשך שנה שנתיים בלבד!

אם בית הספר הופך בעיקר לשמרטף - אז עדיף להקים שמרטפים פרטיים קטנים ומותאמים להורים וילדים, מאשר להמשיך להכריח את כל הדור לשלוח את הילדים למקום מסוכן כמו בית ספר!

כמובן שהמדובר הוא בעיקר במסגרות החינוך החילוני והדתי: החינוך החרדי לא ישתנה במהרה מפני השמרנות הגדולה בחברה החרדית, אם כי גם שם רואים שינויים בעיות קשות ביותר במסגרות הקיימות וגם שם ילדים לומדים דברים לא טובים מהחברים לכיתה. ולכן יתכן שגם שם יקומו מסגרות קטנות ביותר בו יעסקו הילדים בלימוד תורה בקבוצות מובחרות בדקדקנות!

עיקר החינוך

עיקר החינוך חייב להיות חינוך רוחני ערכי. בודאי שיש צורך גם בלהעניק לילד מיומנויות יסוד כמו קריאה וכתבייה וארבע פעולות חשבון. אך מעבר לכך יש ללכת עם הילד לכיוונים המעניינים אותו. אין לכפות תחומי ידע שהילד לא מעוניין בהם. יש תמיד לכוון את הילדים, הנערים, והמבוגרים לעסוק בתחומים שנפשם נמשכת אליהם. טוב להעביר לתלמידים לימודי ההעשרה בכל תחומי החיים והתרבות. כמובן שיש להקפיד שכל חומר יהיה על טהרת הצניעות ונטול כפירה. ילד חייב לדעת באיזה עולם הוא חי וכיצד להתמודד ולשרוד בו מעשית רוחנית וערכית. ולכן נגמרו הזמנים בהם היה אפשר למנוע מילד ירא שמים קשר עם העולם החיצון: שהרי השפעות העולם החיצון חודרות לכל בית. ולכן חייבים להכשיר את הדור בכללי עבודת הנפש כפי שאנו למדים אותם בתורת רחלין: כך ידע כל ילד לזהות את היצר הפרטי והכללי וילחם בו וישרוד כילד ירא שמים באמת. אנו חייבים על ידי דוגמא אישית ובניה מתוחכמת ונסתרת לבנות את נפש הילד מבחינה רוחנית מוסרית וערכית. כך שהבחירה בטוב תנבע בסופו של דבר מנפשו הוא! הכפייה לא מתאימה בדור כשלנו מפני החוצפה הגוברת שבה!

חושך שבטו שונא בנו

אמת זו חייבת לעבור התאמה למצב הדור: הרי כתוב בהלכה שאסור להורה או למורה להכות תלמיד אם הוא משער שהדבר יגרום לתלמיד או לבן למרוד עוד ולהתחצף להורה או המורה המנסה לחנך אותו. וחז"ל הקפידו לציין שלא מדובר דווקא מגיל מסוים והלאה אלא בגיל הנפשי של הילד: שהרי ילד מסוים יוכל להתחצף ואף להרביץ להורה או מורה כבר בגיל צעיר מאוד! כיום ילדים בני 3-4 יודעים בדיוק מה הם רוצים והם שולטים שלטון אבסולוטי בהורים ומורים! ולכן הדרך המתאימה לדור היא לצער את הילד בשבט הלשון - דהיינו להוכיח אותו מאהבה כפי שתואר לעיל ולא דווקא להענישו או להכותו פיזית כפי שהיה נהוג קודם.

מובן שבחברות סגורות הרמטית להשפעות מבחוץ יכולים להרשות לעצמם להמשיך אולי בכל דקדוקי החינוך על פי מסורת ישראל - אם כי גם שם ישנה תופעה של ירידת הדורות וחשיפה לחברה הפתוחה וההשפעות חודרות כיום כל חומה. ולכן חייבים להתאים האור לכלי ובתחבולות עשה לך מלחמה. זכור: עונשים, מכות וצעקות לא עוזרים בדור זה לחנך ילדים! הם גורמים רק לפירוד בין הורים לילדים ובין מורים לתלמידים. השפלות לא עוזרות. ילד מושפל הופך להיות שונא נפשו של מחנכו ואף בז לו בסתר לבו ולפעמים גם בגלוי.

חובת ההתלבטות ביחד

הורים חייבים לשתף את הילדים בהתלבטויות השייכות לחיי הילד: כיום ילד קטן יש לו מה להגיד על כל דבר. בוודאי על חייו שלו. ולכן יש לתת לילד אפשרות להשמיע את רצונותיו אם כי עליו לדעת שלבסוף ההורים הם המחליטים הסופיים. אך תמיד כדאי לגייס את תמיכת הילד בכל הנוגע בענייניו מאשר לכפות עליו הר כגיגית! כאשר הורה, מורה או מנהיג יודע לגייס את תמיכת האנשים הנמצאים תחת אחריותו התוצאות תמיד מעולות.

אם הילד בחר תחום התעניינות שיתנסה בו מעשית

בבתי ספר ישנם יותר מדי שעות של לימודים עיוניים. צריכים לאפשר לילדים במסגרת בית הספר גם להתנסות בתחומים ומקצועות המעניינים אותם. עבודה מעשית - שבוע לחודש הייתה בהחלט עוזרת לנערים להתפתח ולטעום מטעם החיים של המבוגרים והיו לומדים להעריך את הוריהם על השקעתם בעבודה לטובת פרנסת וקיום הבית. אם היה אפשר לשלב נערים בעבודה בתחום המעניין אותם היו הופכים לאחראים ורציניים ולא נגררים לתופעות כסמים ואלימות, בטלה וטמטום הלב והמח! כמובן ששילוב נערים במקומות עבודה חייב להיעשות בפקוח ובסביבה מתאימה בלבד.

חייבים לאפשר חינוך ביתי ופרטי לכל דורש

כן: מדיניות משרד החינוך היא לאפשר חינוך ביתי או אלטרנטיבי רק במקרים יוצאי דופן ורק מגיל 13 ומעלה. אולי זהו צורך של ממסד ולא פעם של ממסד פוליטי המעוניין לשכפל ילדים על פי השקפת המפלגה... הגיע הזמן לפתיחות יתר: לאפשר להורים וילדים לבחור להם את הדרך כיצד לקבל חינוך: יש לאפשר חינוך ביתי ואו פרטי לכל המעוניין בכך!

ההתלבטות בין חשיפה לבין שמירה מפני חשיפה הרסנית

זהו אחד הנושאים המעסיקים הורים ומחנכים דתיים וחרדים אשר מצד אחד רוצים לאפשר לילד התפתחות תקינה ולהקנות לו מיומנויות שיוכל באמצעותן לשרוד בחייו כבוגר, אך מאידך כל חשיפה לעולם הגדול בטרם עת יכולה להזיק לנפש הילד ולהרחיקו מיראת שמים.

אין ספק שאין נוסחת פלא אך מניסיון עדיף תמיד שההורה - שהוא קודם כל חבר של ילדו - יהיה זה שגם יסביר לילדו את עובדות החיים בכל תחום ולא יתן לרוב למלא את הילד באינפורמציה לא מדויקת או טמאה ר"ל.

ולכן יש להסביר לילד - כאשר הילד מתחיל להתעניין בעצמו - בדרך של קדושה וטהרה את עובדות החיים.

כמובן שלא חייבים להיכנס לפרטים מיותרים - אך באופן כללי על ההורים מוטלת החובה להדריך את ילדיהם ואין לסמוך על המקרה.

כמו כן חשוב להזהיר ילדים מפני פגיעתם הרעה של כל מיני סוטים וחולים המסתובבים בקרבת הילדים ומחפשים טרף קל ר"ל.

כן - הילד לא מושלם וגם אנחנו לא!

הורים רבים מדי רוצים שהילד יהיה כליל השלמות בכל תחום.
זאת באמת אכזריות!

מדוע שהורה ידרוש שלמות מילדיו כאשר הוא בעצמו רחוק כל כך מהשלמות?!
ילדים רבים התייאשו מהחיים ופגעו בעצמם או ברחו מהבית מפני לחצי היתר של ההורים: לא פעם הורה רוצה שהילד ישיג כל מה שהוא נכשל ולא השיג.

הגיע הזמן להיות אמיתיים ולהפסיק להתעלל בילדנו מפני חסרונותינו ותסביכנו!
יש לנסות להעריך את כוחות הנפש של הילד ולא לדרוש ממנו מעבר ליכולתו.

בכלל: רוב הבעיות עם הילדים נפתרות מאליהם בהגיעם לגיל 18-19!
גם ללא טיפול והתערבות מסיבית של הורים ומורים.

פשוט גיל ההתבגרות הוא גיל קשה ביותר!

ולכן צריך בעיקר סבלנות, סלחנות ואהבה גדולה.

אם הקשר בין הורה לילדו נבנה טוב מגיל הילדות - גם גיל ההתבגרות יעבור בקלות.

ולכן כאשר הילדים מתחילים להתמרד ולהתחצף זהו הזמן לשלוט בעצמנו!

זהו הניסיון שלנו!

ולכן בזמן שילד או נער מתנהג או מדבר בצורה לא מכובדת להורים אין כמובן לוותר לו. אך

קודם חייבים לתת להתפרצות לעבור כמה שיותר מהר ועם כמה שפחות נזקים!

לאחר ההתפרצות - יש למחול על כבודנו ולנסות לדבר עם הנער ולפייסו!

אף על פי שעל פי האמת הוא היה צריך לפייס אותנו!

אך אנו חייבים להתעלות מעל עצמנו ובזמן ההתפרצות שלו לשמור מרחק ממנו - אם אין

אנו יכולים לשלוט על עצמנו - עד יעבור זעם!

רק לאחר שעות מספר יש לברר מה בדיוק הרגיז את הנער ואם יש לנו חלק בסיבות שגרמו להתפרצות יש להתנצל על כך ולאחר שהנער סולח, יש לדרוש ממנו שגם הוא יתנצל בפנינו על ההתפרצות שלו!

כך במקום שהיצר הרע המשפחתי יצליח להרוס את המשפחה ולגרום לפרוד בלתי הפיך בין הורים למתבגר - אנו נצליח בס"ד לחבר את עצמנו אל המתבגר מחדש, ולהתחיל דף חדש מיידית כאילו לא קרה כלום!

מובן שהורים רבים בני דורי יגידו שאני מגזים וזהי לא הדרך הנכונה!
והם צודקים: הלוואי והיה אפשר להמשיך לחנך את הנערים כפי שחינכו אותנו!
אך הדור השתנה ואין לנוער כיום מחסומים.
הפתיל שלהם קצר ואסור לנו להעמיד מכשול בפניהם על פי הכלל: "לפני עיוור לא תתן מכשול".

ואם אנו ברצון שלנו לצדק ולחינוך של פעם, נמשיך להקפיד עליהם ולא נסלח להם ולא נפייס אותם, אנו נעמיד אותם בניסיון שהם לא יכולים בגיל קשה זה לעמוד בו.
ואז אנו נהיה אשמים בהידרדרות של היחסים בינינו ולהפניית העורף הגורפת של הנערים אלינו. ואז כבר לא נוכל להשפיע עליהם כלל!

ולכן אנו חייבים לדרוש מעצמנו איפוק וחכמה. על פי הכלל: "מח שליט על הלב".
וכאשר הפיצוץ בא - עלינו מוטלת האחריות למזער את הנזקים ולבנות את הקשר שוב מהר עמוק וטוב!

כך יראה יצר הרע שאינו מצליח להפריד בינינו לבין ילדינו, ובכל פעם שהוא מנסה - אנו בס"ד גוברים עליו. כך הוא יתיאש לבסוף וירפה מאתנו.
אך אם הוא יראה שאנו מגיבים בעלבון או אלימות כאשר הנערים שלנו מתפרצים - אזי יש לו כבר דרך סלולה כיצד להרוס את השלום בית שלנו עם ילדנו ומאוחר יותר בין ההורים עצמם ר"ל.

ולכן העבודה העיקרית של האדם בתיקון עצמו היא דווקא בתוך ביתו עם ילדיו ובת זוגתו: שם מתגלה הדרגה האמיתית של האדם!

מי הוא הילד שלך?

אתה באמת מכיר אותו?!

מה הוא אוהב?

מה הוא שונא?

מה תכונות האופי שלו - הטובות והרעות?

אתה מראה לו שאתה אוהב אותו?

מורים כפייתיים וקפדנים:

הישארו בבית!

לא כל אדם מתאים לעסוק בחינוך: לכן כל אותם מורים שתלטנים, כפייתיים, קפדנים ותוקפנים: אנא הישארו בבית או החליפו מקצוע!
ילדנו אינם הפקר.

כל ילד יצירתי - עד שמייבשים לו את זה

כל ילד סקרן ויצירתי: אחד אוהב לעבוד בעץ. אחד כותב שירים. השלישי מצייר. והרביעי אוהב צילום.
אנא: עודדו את הילדים לפתח את הכשרונות שהשם ית' נתן להם.
אל תנסו להגיד להם כיצד לצייר. או מה נראה לכם שעליו לכתוב בשיריו: תנו להם להתבטא.
אם תמצאו ביצירות שלם דברים האסורים על פי התורה - בזמן הנכון ובדרך נכונה ובדרכי נועם - הסבירו לילד מדוע הדבר הספציפי הזה לא נכון.
תחזקו את יכולת הביקורת והבחירה החופשית שלו ולא לכפות בברוטאליות!

כל העולמות נבראו למען לאפשר לאדם את הבחירה החופשית

כן כן: הקב"ה לא היסס לברוא עולם מלא ומעורבב טוב ורע. הוא אפילו שם שם ממונה אחד הממונה לנסות את הבריות: יצר הרע!
הוא לא פחד שהאדם יבחר ברע: הוא סמך על האדם שיבחר בטוב!
ניצחון הטוב מובטח!
אלא מה עשה הקב"ה?
נתן לנו תורה בה פירט מה טוב ומה רע ונתן לנו אפשרות לבחור!
כך תעשו אתם עם הילדים שלכם: תלמדו אותם מה טוב ומה רע ותאפשרו להם לבחור.
וכפי שהבורא ית' מכוון את האדם על פי מעשיו - לפעמים מעלה ולפעמים מוריד - לפעמים מצ'פר ולפעמים מכאיב - כך עליכם לעשות.
אך הכל בתבונה בחכמה בטוב טעם! לא בברבריות!

הוא עשק לי את הילד. הצילו!

זאת באמת בעיה: כבר ראינו ילדים טובים מזדדרים בהשפעתם של חברים, מורים ושכנים לא טובים.
עיקר הבעיה היא בדרך כלל כאשר ילד בעל נפש חזקה עושק ילד תמים יותר ומשעבד אותו נפשית ורוחנית.
לכן חייבים ללמד את הילדים מהו עושק. וכיצד להינצל ממנו.
ולכן טוב שיהיה לילד יותר מחבר אחד או שניים: ככל שיש מספר גדול יותר של חברים מידת הנזק מילד אחד עשקן ושלילי - פוחתת.
צריך להשתדל לשמור על הילד מהשפעות שליליות - מאידך אי אפשר לבודדו מן העולם.
יש לבנותו בניה פנימית על ידי מתן כלים של עבודת הנפש דחסידות רחליו. והוא יצטרך להלחם בעיקר לבדו.
הקשר עם ההורה חייב להיות כל כך עמוק פתוח ונקי - עד אשר הילד לא יתבייש לספר לאביו ולאמו את כל המצוקות הפנימיות שלו. את כולן.
כך ההורים יוכלו, בס"ד, להקשיב ולעזור. ולפחות הילד לא יחוש בודד.

הורים רבים באים ובוכים שילדם התחבר עם ילדים לא טובים ואין להם השפעה עליו כלל!
אם זה המצב האשמה היא קודם כל של ההורים: מפני שאם הם היו באמת חברים של ילדם - הילד לא היה נעשק כל כך מהר על ידי חבר אחר!
בכל מקרה: לא תמיד טוב לצאת חזיתית כנגד החבר השלילי: לפעמים אין לילד שלך מספיק כוחות נפש להתנתק מידידת ממנו והוא חש שכל עולמו יחרב.
לפעמים ילד מחזיק בסודות של ילדך - ולכן יש לו עליו כח והוא סוחט אותו.
ולכן לא תוכל לנתק אותו בקלות.
לפעמים ניתוק ברוטאלי יגרום נזק גדול יותר מאשר המשך חברות מבוקרת.
אין כמובן נוסחא טובה לכל מקרה, אך יש להתמודד ברגישות ובשכל, ויש לנסות להבין מה אותו ילד שלילי מספק לילדך - כיצד הוא קונה אותו ועושק אותו.
וכך בהדרגתיות תוכל לחשוף לפני ילדך את מנגנון העושק וכיצד להינצל ממנו.
לפעמים במקרים חריפים אין ברירה אלא לנתק בכח ובבת אחת. ולפעמים יש צורך להעביר ילד בית ספר על מנת להציל אותו.
בכל מקרה יש להתייעץ עם מומחה המבין בנפש הילד אם ההורים לא מסוגלים להתמודד לבד.

ילדים והתמכרות

כן - כולנו ילדים וכולנו מסוגלים להתמכר לדברים שליליים.
ילדים מתמכרים לממתקים - לחברים - לאינטרנט והמחשב לשיחות טלפון - לצחוקים - לגזיזת ציפורנים ולאכזוהול, לעישון, לציפייה בסרטי תועבה וסרטי אימה, למוסיקה, למראה החיצוני שלהם, לאופנועים, להימורים, למעשים לא צנועים ולמה לא.
ישנם ילדים המכורים לכסף: גונבים מכל הבא ליד.
קודם כל על ההורים להירגע: רוב ההתמכרויות יעברו מעצמן במשך הזמן!
רוב ההתמכרויות נובעות מתהליכי הבניה הנפשית והחיפוש של הזהות העצמית של הילד והנער.

כאשר הוא יתבגר ממילא תעוצב זהותו ולחצי גיל ההתבגרות יפחתו והוא ימצא את דרכו, ויצא מההתמכרויות השליליות.

ולכן יש להסתכל על תופעות כגון אלו בפרופורציה המתאימה עם התייחסות חכמה אך לא מאיימת ותוך כדי הבנה של המצב העכשווי לעומת העתיד שקרוב שבודאי יהיה טוב יותר. ולכן לפעמים כדאי גם להעלים עין - על מנת לא לחשוף את הילד ולבייש אותו. מעקב סמוי וחכם עדיף לפעמים על התערבות ברוטאלית המסוגלת לגרום לפיצוץ בלתי הפיך.

הרי ילד רוצה שההורה יחשוב עליו שהוא ילד טוב ולא חפץ שתתגלה בעייתו.

הילד שלי כל הזמן משקר לי

סימן שאתה משקר לעצמך!
אם הייתה אמיתי יותר ומבין ללב הילד ולמצוקותיו והוא היה מרגיש איתך בנוח - היה מספר לך את האמת ולא משקר לך!
זכור: זה שהילד משקר או גונב זה לא אומר שכאשר יתבגר הוא יהיה שקרן או גנב!
זה אומר שכרגע הוא במצוקה וקשה לו, ואתה לא מספיק חכם להבין אותו ולעזור לו.

גיל הקלקולים הולך ויורד כל הזמן!

ברור: כיום ילדים בני 7 כבר לוקחים סמים. ונחשפים לתועבות הקשות ביותר! המצב הזה ימשך עד אשר אנו המבוגרים נתקן את עצמנו ואת עולמנו.
ולכן יש להכשיר את הילדים לביקורת עצמית ולהעניק להם יכולת אבחנה עמוקה בין טוב לרע ויש לעקוב אחריהם בצורה סמויה וחכמה.
הדרך הטובה לפתח את האבחנה בין טוב לרע היא לספר להם סיפור עם סוגיות ערכיות מוסריות ולערוך עמם דיון על כך.
זאת דרך טובה גם לרדת לסוד פנימיותם של הילדים.
אני בטוח שתגלו ממצאים מרתקים ובלתי צפויים לטוב ולרע.

אם אתם הורים ומורים דתיים -

כיצד תלמדו את הילדים תורה?

הכלל הגדול: "אין אדם למד אלא במקום שלבו חפץ".
ברור שישנם לימודי בסיס חשובים: חומש - משנה - הלכה וגמרא.
יש לגוון את מקצועות הקודש ואת דרכי הלימוד ולנסות ליצור בקרב התלמידים התעניינות בנושאי הקודש שתנבע באמת מנשמתם הם. לכן לימוד התורה לא חייב להעשות רק מהספר או בשיעורים פרונטאליים.
ישנם דרכי לימוד אקטיביים יותר. מגוונים יותר.
יש לאפשר לילדים לבחור כחלק מסדר היום נושאים בלימודי הקודש המעניינים אותם.
זה יכול להיות: תהילים, סיפורי צדיקים, מחשבת ישראל, מוסר, עבודת נפש, חסידות, שו"ת"ם, או נושאי מחקר כגון: מדע ויהדות, סוגיות באקטואליה על פי היהדות וכו' וכו'.

הגישה המסורתית בחינוך החרדי היא שכל דקה שאדם אינו לומד תורה, הוא בעצם מבטל תורה וזהו עוון גדול.

על פי תורת הבעל שם טוב - הגישה שונה: הכלל הוא "בכל דרכיך דעהו". דהיינו: עבודת השם ית' מתבצעת בכל רגע גם כאשר לא לומדים ישירות מן הספר!

"והגית בו יומם ולילה" פירושו בדרך החסידות: להגות בעבודת השם. לעסוק בעבודת השם. לעסוק בדבקות. ולא דווקא ללמוד מהספר ללא הפסק!

ישנם ילדים ונערים בחברה החרדית אשר אוהבים ללמוד תורה ללא הפסק: נפשם חפצה בתורה ולימוד ללא הפסק הופך להיות אצלם דרך חיים!

הדבר נפלא. אך לצערנו לא לכל אחד יש את הזכות הזאת. לא כל אחד - במיוחד בדורנו הירוד מסוגל לכך. ולכן דרך החסידות. שבעיקרה היא דרך עממית והמונית מדגישה את דרכי הלימוד החווייתי ולא רק את הלימוד השכלי!

בדרך החסידות גם שעות רבות של התבוננות, תפילה והתבודדות נחשבות לעבודת השם ולא לביטול תורה! בדרך זאת צמחו במשך הדורות גדולי חסידות וצדיקי אמת.

כיום החינוך הפך להיות יותר ליטאי ולמדני ולכן יש להדגיש שוב את דרך החסידות המקורית - החווייתית אשר מתאימה מאד לנפש דורנו המתייסר והמבולבל!

לכן יש אומרים שהסיבה שתנועת ההתנגדות לחסידות פסקה, היא מפני שהחסידות גם פסקה...

המינון של פתיחות לעומת כפיה צריך לנטות לפתיחות יתר אם כי אין להתעלם שביהדות ישנו יסוד של כפיה גם! כפיה היא לא תמיד שלילית: לא פעם אנו מודים להורינו על כך שהכריחו אותנו לעשות דברים מסוימים כאשר היינו ילדים - למרות שאז התנגדנו להם!

אגב: אם נתבונן לעומק נגלה שגם כאשר כופים על ילד או נער דרך מסוימת - בסופו של דבר הבחירה לא מתבטלת! שהרי בסופו של תהליך הנער יתבגר והוא יבחר באיזו דרך ללכת! לכן באמת, אין כפיה נוהגת ברוחניות ואי אפשר לכפות רוחניות או תיקון. כי בסופו של דרך האדם בכל זאת בוחר.

לכן הכפייה היא רק מעשה חינוכי - חיובי או שלילי, בהתאם למקרה. אך בהחלט הוא לא פתרון ולא בא במקום הבחירה של האדם!

צריך למצוא את המינון המתאים בין קרבה לתלמידים לבין דיסטנס רצוי. בין חברות לבין כיבוד הורים ומורים. מצד אחד להעניק אווירה של יראת שמים מצד שני כבוד לתלמיד ולרצונותיו - במידת האפשר.

הקו המאוזן שאנו מציגים אינו חינוך פתוח או חינוך כפייתי אלא שילוב בין שני הקווים. הוא תוצאה של הקו האמצעי במובן הקבלי שלו.

אם יש מסגרת - הם מורדים בה

כן אין ספק שזאת נקודת תורפה של כל מסגרת: התלמידים מזהים מסגרת וסמכות ואוטומטית מורדים בה. אז איך יתכן בכל זאת להחזיק מסגרת חינוכית הכרחית ולמנוע את המרד?

ובכן: צריך בחכמה ובמידת האפשר, לשתף את התלמידים בניהול המסגרת וקביעת תוכנית הלימודים הכללית והאישית. כך לא נעלם הפיתוי של מרד במסגרת, אך פוחת: מפני שיש לנערים אינטרס לשמור על מסגרת המעריכה אותם כבוגרים ושומרת על כבודם כבני אדם בעלי בחירה חופשית.

מאידיך: כאשר מאפשרים לתלמידים חופש מוגזם - הם מאבדים את הצפון. ולכן כללי ההתנהגות חייבים להיות ברורים: אין בטלה. תוכנית אישית - כן. בטלה או אנדרלמוסיה - לא.

חייב להיות כבוד הדדי ושמירה על המסגרת. לכולם חייב להיות ברור שהמילה האחרונה היא ביד המחנך ולא בידי התלמידים.

מאידיך על המחנך להקשיב באמת ולבוא לקראת התלמידים בכל תחום שהוא יכול - במסגרת ההלכה וההתנהגות ההולמת. זהו שילוב קשה אך הכרחי בין חסד לדין: בין פתיחות לבין עול.

”הלו - בית ספר אינו בית סוהר!”

תוכיח!

לצערנו לא מעט בתי ספר דומים לבית סוהר: הילדים באים לשם בכפיה, של הורים ושל החוק, כללי ההתנהגות ברורים ועל כל חריגה ישנו עונש מתאים. רוב היום מבלי שם סגורים ללא חופש אמיתי.

זה מאוד דומה לבית סוהר יום.

אך מובן שהדבר לא חייב להתנהל כך. גם לא על פי התורה: אפשר להקים מסגרת גמישה, אנושית, חמה המאפשרת מירב החופש.

תלמידים שחונכו במסגרות פתוחות - לא יצאו גרוועים יותר - אלא להפך. מסגרת דתית חרדית פתוחה - היא צו השעה במיוחד לנערים עם נטייה למרוד.

ומה עם אינטגרציה?

האינטגרציה חיובית כל עוד לא הופכת לשלילית: חייבים לדאוג שבכל כיתה רוב התלמידים יהיו חיוביים ובעלי יכולת נפשית רוחנית חזקה שבזכותה יצליחו לעלות את החלשים רוחנית ומוסרית. אך אם הילדים החלשים רוחנית ומוסרית הם בעלי כוחות נפש חזקים הם יגברו על הטובים ויחטיאו אותם. ומה הועלנו בכך?!

לכן אינטגרציה כן - אך החלשים חייבים להיות בטלים בשישים טובים וחזקים. על פי הכלל: ”חיידך וחיי אחרים - חיידך קודמים”.

לעיתים הנוער ריק ומבולבל

נכון: מרוב מחשב, סמים, פריצות ואינטרנט, קדושה רבה ברחה לה מלב חלק מהנוער היהודי.

ולכן יש להפגיש את הנוער עם אוצרות היהדות לא על מנת להחזיר אותו בתשובה על כורחו, אלא על מנת לאפשר לו להכיר את מורשתו ואת תרבותו השורשית.

מצדי מספיק שיהיו בספריה גם ספרי קודש. על מנת שנער המתעניין בקודש יוכל לגשת אליהם ולהתרשם בעצמו.

בחסידות רחלין אין אנו עוסקים כלל בהחזרה בתשובה אלא רק בהפצה המונית: פשוט מפזרים ספרים ומאמרים על מנת שכל אדם החפץ יוכל להתרשם בעצמו.

ללא שכנוע או שתדלנות.

התבוננות השוויתי

לא להיבהל: אין לי שום ספק שבעולם מטורף כשלנו נער חייב להתנסות בהתבוננות השוויתי וזה יעשה לו רק טוב!
לבו ונפשו יתמלאו באורה של קדושה, והוא סוף סוף ירגיש קשר ישיר עם אלוקיו ללא שום כפיה או התחייבות לחזור בתשובה.
זאת פשוט חובה אנושית ממדרגה ראשונה לאפשר לנוער להתחבר לעצמו ולנשמתו ולבורא עולם.
זאת לא עבירה. ובודאי לא כפיה. זה מתן הזדמנות לנשמה לשמוח ולהירגע על פי תורת ישראל.
לכן צרפנו לספר זה העוסק בחינוך גם את התבוננות השוויתי.
אגב: זה טוב גם להורים ומורים.

לא לתת לילד להיכנס בין ההורים

נו זה ברור: אך לא תמיד מיישמים את זה.
אם ילד שואל את האמא מה דעתה על דבר מסוים שהוא רוצה לעשות - עליה לברר אם בעלה כבר נתן תשובה לילד. וכן להפך.
אם יש חלוקי דעות בין ההורים עליהם להתבודד יחד ולהחליט על עמדה אחידה למען לא לבלבל את הילד במסרים כפולים ולעמן למנוע ממנו לשחק ולסכסך בין ההורים.

לא לנהוג איפה ואיפה בין הילדים

הרי ידוע שבגלל כותונות הפסים שקנה יעקב אבינו לבנו יוסף - ולא קנה גם לשאר אחיו - קנאו בו ומכרו אותו למצרים וכל עם ישראל ירד והשתעבד במצרים!
ולכן למרות שיתכן והורים מסוימים אוהבים או מזדהים או מעדיפים ילד אחד על משנהו - אסור שהדבר יבוא לידי ביטוי בשום צורה שהיא!
אין דבר יותר כואב לילד מאשר להרגיש בלתי רצוי ובלתי שווה בין אחיו.

אם הילד עצוב - התעניין בו

ילדים ונערים עוברים דברים קשים: מתנסים באלימות, בהשפלות, בתחרות, בחוסר צדק, בקנאה, עושים עבירות בסתר ודברים אסורים, עוברים התעללויות, ולכן יש תמיד להביט בפניו של הילד והנער ולנסות להבין אם טוב לו או שמא הוא עצוב ודואג.
ילדים לא דואגים סתם.
זכור: הרחוב ובית הספר זאת זירה קרבית בהחלט: היה ערני. יתכן ובנך בסכנה!

דיאטות והפרעות אכילה

פגשתי נערות רבות הסובלות מאנורקסיה ובולמיה. זה תמיד התחיל עם איזו דיאטה. הדיאטה התחילה מפני שהמראה החיצוני שלה נראה לה שמן מדי. כמובן שרוב הנערים והנערות לא זקוקים לשום דיאטה! אסור להם לעשות דיאטה כי זה פוגע בגדילה וגם זה יכול להוביל להפרעות באכילה חמורות שהטיפול בהן קשה ומסובך! חוץ מאשר נערים הסובלים באמת מעודף משקל של 15 ק"ג ומעלה - אסור לאף נער לעשות דיאטות! גם הסובלים מעודף משקל צריכים להיזהר ביותר: לפעמים מספיק שיפסיקו לאכול סוכרים ופחמימות רבות מדי: עוגות, פסטות, גלידות וסוכר לבן, והם מגיעים בקלות למשקל הרצוי להם. אין להתעלם שלעיתים הפרעות אכילה והפרעות שינה מרמזות על כך שהנערה עבר או עובר התעללות כלשהי. ולכן יש להתייעץ עם מומחים יראי שמים כיצד לנהוג.

החינוך לצניעות

אחד הנושאים הקשים ביותר מגיל הילדות ועד לחתונה הוא נושא הפריצות. כל דבר לא צנוע מוגדר בתורה כפריצות. יצר הפריצות גדול ויש צורך לחנך את הילדים לשמור על צניעותם מגיל צעיר ביותר. פשוט בכל פעם שרואים התנהגות לא צנועה יש לומר להם: "שב צנוע", "זה לא צנוע" וכו'. כך מידת הצניעות נרכשת מגיל צעיר וכך נמנעות בעיות קשות מאוד. מובן שהלבוש חייב להיות צנוע, אך גם ההפרדה בין בנים לבנות היא חובה מוסרית לנפש הילדים! העולם החילוני לא נותן על כך את הדעת ולא מבין מדוע מקרי האונס הקבוצתי הולכים ומתרבים והתעללויות אכזריות תופסות קביעות בחברה הישראלית ר"ל. אך כל בעיה גדולה מתחילה תמיד בבעיה קטנה! ולכן יש לתת דוגמא אישית ולחנך את הנוער על כך שחיי אישות זהו דבר קדוש ומקודש ובמעשה האישות בני זוג נשואים הופכים לשותפים לקב"ה במעשה הבריאה ולכן זהו נושא השמור אך ורק למבוגרים אשר מתחתנים כדת משה וישראל ושומרים על קדושה וטהרה!

בן 18 לחופה

לאור המצב הקשה בדור יש לשאוף ולחנך את הנוער להינשא צעירים: בן 18 לחופה! זאת צריכה להיות השאיפה של כל הורה. כאשר הנוער מאחר להתחתן - לבסוף הוא מחמיץ ולא פעם לא מתחתן כלל! כל יום אני פוגש עשרות רווקים ורווקות מבוגרים שלא מוצאים פתרון לבעייתם! זהו גם עניין של חינוך!

כאשר בני הזוג צעירים ותמימים הדבר מאפשר גדילה משותפת והתמודדות עם החיים ביחד!
אין דבר טוב מזה.

במקרים שהאדם לא בוגר מספיק - יש לעזור לו ובכל מקרה אין להדריכו לאחר את הנישואין הרבה מעבר לאמור לעיל. החיים כבר יבגרו אותו.

פיתוח יכולת החשיבה והלמידה

אין ספק שבחברה מודרנית יותר מאשר דרוש ידע דרושה לאדם יכולת למידה וחשיבה יצירתית!

ולכן יש לפתח את היכולות הללו בכל האמצעים הכשרים: גם באמצעות לימוד תורה אך גם באמצעים נוספים כגון לימוד משחק השחמט, תכנות מחשבים וכו'.
על המורים ללמד את התלמידים כיצד לבחון סוגיה לשאול שאלות ולתרץ הקושיות.
יש לפתח את יכולת הניתוח האנליטי ויכולת האבחנה בין עיקר לטפל.

הוא כל הזמן נעלב...

ישנם ילדים ונערים שכל הזמן נעלבים: ההסתכלות שלהם כלפי הזולת תמיד שלילית ותמיד מחפשים דופי בכל דבר.

אלו בהחלט תכונות שליליות שיש לחשוף בפני הנער הנגוע בהן וללמדו להתעלות מעל עצמו. אי אפשר לחיות בעולם שבו האדם תמיד נעלב.
אי אפשר גם לעשות כל הזמן ביקורת על הזולת ולהימנע מביקורת עצמית.

ההרס העצמי

ישנם ילדים עם נטייה להרס עצמי. נטייה כזאת תמיד מסוכנת אך בילדות ובגיל ההתבגרות יכולה בהחלט להתפתח לפגיעה עצמית ר"ל.
הטיפול הנגוע במידה זאת תמיד חושב בצורה שלילית. זאת ביקורת עצמית הרסנית שלא מובילה לשום מקום חוץ מאשר לשנאה עצמית או רחמים עצמיים הרסניים.
לכן נער הנגוע במידה זו חייב להתעמק בתורת רחלין על מנת שיוכל לצאת מפגע זה כשידו על העליונה.

הנער העצלן

יש דבר כזה. אך בעיקר מדובר בתופעה חולפת. לפעמים העצלנות היא בריחה מהמציאות ומההתמודדות, ולכן לפעמים עדיף עצלות על דברים גרועים יותר.
ולכן יש לבדוק מה שורש העצלנות לפני שמנסים להכחיד אותה.
לפעמים הנער עצל לדברים שלא מעניינים אותו - אך לדברים שהוא אוהב - רץ כצב!
לכן יתכן שיש לכוונו לעיסוקים שהוא אוהב ואז תעלם העצלנות כלא הייתה.

מין במינו

זאת תופעה לא בלתי שכיחה בגיל ההתבגרות. אם נער או נערה נכשלים בה זה לא אומר שזאת תהיה מנת חלקם כל ימי חייהם!
לפעמים החברה המתירנית גורמת לנערים ונערות להתנסות בהתנסויות שלא היו נמשכים אליהן מעצמם. לפעמים אף יש לחץ חברתי לכיוונים כאלו.
ולכן יש לדבר על כך עם הנערים\ות על מנת למנוע מהם התנסויות שליליות מיותרות דבר היכול להעיק לכל ימי חייהם.
מובן שהתורה אוסרת התנסויות כאלו. ואם התורה אוסרת פירושו שיש ביכולת האדם להתגבר על נטיות מסוג זה אך מאידך זה אומר שבודאי ישנו יצר רע ספציפי המנסה להפיל את האדם באיסור.
לכן גם נערה הסובלים מבעיה כזאת יש להם על פי התורה להתגבר ויש להם בהחלט את היכולת להתגבר.
מובן שכדאי להם להגיע לייעוץ במומחה ירא שמים.

הוא בכל זאת רוצה חברה

ישנם חוגים דתיים בהם נערים ונערות מפתחים קשר רגשי גם לא לצורך חתונה.
לא פעם טוענים שהקשר הרגשי הזה עוזר להם.
מובן שהדבר הוא עצת יצר הרע המנסה להתיר את האיסור: שהרי בתחילה אומר להם שהם רק יפגשו לצורך שיחה ולבסוף מכשיל אותם בעבירה ר"ל.
ולכן יש להסביר לנוער את כללי מלחמת היצר למען לא יתפוס אותם ברשתו.
אגב:
בחוגים דתיים מסוימים ישנה נשירה אדירה של נוער לכיוון החילוניות: הדבר נובע מהערבוב בין בנים לבנות ומחוסר שמירה על כללי הצניעות דבר הגורם בהכרח להסתלקות הקדושה מהלב, ולב ללא קדושה מעדיף מיד את פיתויי היצר מאשר עול מלכות שמים ועול מצוות.

הילד החריג

אני במקצועי מורה בחינוך מיוחד: עבדתי במשך עשרות שנים עם ילדים ונערים בעלי כל סוגי המוגבלויות.
הגישה לילד החריג צריכה להיות גישה של קבלה ואהבה.
לפעמים רוצים להפוך ילד מוגבל לילד נורמאלי וגורמים לו ולהוריו סבל ועוול.
ולכן הגישה צריכה להיות לרצות להעניק לו יכולות ומיומנויות שאין לו באופן מולד - מאידך רק מתוך שמירה קפדנית על כבוד האדם שלו, ורק ללא גרימת סבל והתעללות חינוכית מיותרת!
אדם מוגבל בשכלו ובגופו נברא כך על ידי בורא עולם, ותפקידו שונה מתפקיד האדם הבריא. ולכן אין לנסות בכח לשנות את מצבו תוך גרימת סבל מיותר!
החברה הישגית שלנו מנסה להתמודד עם הילד החריג בכך שתהפוך אותו לנורמאלי, במקום להבין שהילד המוגבל יישאר מוגבל ושעלינו לאהוב אותו ולכבד אותו כפי שהוא!

ולכן הכלל החינוכי צריך להיות: לקדם אותו כן! לגרום לו סבל מיותר - לא!
אם משפחה לא יכולה להתמודד עם ילד חריג - עליה להפנותו למוסד פנימייתי מתאים!
אין ספק שבבית טוב לילד. אך לפעמים במיוחד בגיל ההתבגרות הסבל הנגרם למשפחה
קשה מנשוא וזה לא הוגן כלפי שאר הילדים וגם כלפי ההורים!
לפעמים ישנם ילדים אלימים ובעלי התנהגות קשה ביותר, שאין לה פתרון קסם. ולכן
קיימים מוסדות - טובים יותר ופחות - שנבנו למען לתת מענה לאותם מקרים
שהמשפחות לא יכולות להתמודד עמם.
מניסיוני הרחב - כאשר ילד מועבר למוסד המשפחה מתחילה להשתקם ולנשום.
אם המשפחה תשמור על רצף שבועי של ביקורים - מצב הילד במוסד לא יתדרדר.
אם המשפחה תפסיק את הביקורים - הצוות חש בהזנחה ולפעמים גם נדבק בה...
יש להזהיר הורים של ילדים חריגים מפני שרלטנים ונוכלים המבטיחים ניסים ונפלאות
תמורת טיפולים יקרים ועקרים!

לא מספיק הקושי בלגדל ילד חריג - גם באים הרמאים ומנצלים הורים תמימים. המדע טרם הגיע ליכולת לרפא ילדים חריגים אך אין ספק שלא רחוק היום ועל ידי הנדסה גנטית וטכניקות חדשות, יהיו מוגבלויות אשר יקבלו פתרון אמיתי. עד אז יש להחזיק מעמד ולהסתכל למציאות בגובה העיניים. ולהתפלל לקב"ה שיביא משיח במהרה והוא ירפא אותנו מכל תחלואינו. ילד חריג גורם לסביבתו לעשות עמו חסד חינוך כל חייו. נשמתו זוכה לזכות את הזולת בעשיית חסד.

עבירות כמובן שאיננו עושה, מפני שהוא פטור מן המצוות! ולכן אף על פי שהדבר קשה להורים ולאחים, אותו ילד חריג בעצם מזכה את החברה ומעלה אותה מבחינה רוחנית ומוסרית ולכן יש לו זכות עצומה. ומה עם שילובו במסגרת חינוכית אינטגרלית רגילה? זה טוב, כל עוד הוא לא סובל, וכל עוד הוא לא בסכנת התעללות מצד הילדים הרגילים. וכל עוד הוא מקבל את העזרה והתמיכה המתאימים למצבו.

למה הוא מתלבש ככה!?

מה אתה רוצה?

אתה התלבשת טוב יותר בגילו!?

נוער מתלבש ככה מפני שהוא מחפש את עצמו. ראיתי תופעה מעניינת: דווקא יוצאי מסגרות מסוימות בהם היה נהוג משטר הדוק - מתלבשים כמו פריקים. לובשים בגדי הודו. מגדלים שער ארוך ועושים פירסינג! מדוע?

כי כך הם חשים שהם מיוחדים ובעלי זהות עצמית ולא קולקטיבית! זאת הגנה נפשית עצמית ממחיקת האישיות העצמית של המסגרות האלו! לכן - אם לא תעיר לו ולא תעליב אותו, ואם תסתכל על הפנימיות שלו ותכבד את החיצוניות שלו, יש סיכוי שהנער שלך יעבור את גיל המרד בשלום וגם יוציא לבסוף את העגיל ההוא!

מחנך אמיתי קולט את החניך - בלי דעות קדומות

אתה רוצה לחנך?

רד! רד מזה מהר!

קודם כל התבונן בחניך שלך: כבד אותו, אהוב אותו, הכר אותו, אולי יש לך כמה דברים ללמוד ממנו גם לתיקון האישי שלך.

אם עשית כל התהליך הזה - כבר חונכת את עצמך וממילא בטח גם הוא הרוויח מכך!

קשה לו? קנה לו כלי נגינה!

אין כמו כלי נגינה כלשהו לעבור את גיל ההתבגרות בשלום.
המוסיקה יכולה להועיל יותר מכל טיפול נפשי אחר. פשוט תן לו כלי והוא יצא מזה!

”היא עושה דברים איומים בבית - לזרוק אותה?!”

גברת תירגעי!

אם הנערה שלך עושה דברים איומים בבית - מביאה חבר וכו' - תהי בטוחה שמחוץ לבית היא תדרדר לגמרי!

”אז מה לעשות?”

פשוט מאוד: יש דברים שאין לאפשר לה לעשות כי בית והורים יש לכבד!

אך לזרוק אותה מהבית כליל? חס ושלום!

”ואם יש עוד ילדים קטנים שיכולים להתקלקל?”

בעיה קשה: יש לנסות להגיע עם הנערה להסכם ג'נטלמני שתיזהר לא להשפיע על האחים הקטנים.

ובאמת על ההורים לשמור על האחים הקטנים שלא יתקלקלו, אך יש להשתדל לא לזרוק את הנערה שהתקלקלה לרחוב מפני שקרוב לוודאי שתוך מספר שנים אם היא תישאר בבית היא תצא מהדרך הלא טובה. אך ברחוב - השם ישמור.

במקרה שאי אפשר להחזיקה בבית: שתלך לגור אצל הסבתא. בשביל מה יש סבתא טובה?!

חינוך למצוינות?

לא בבית ספרנו!

למה?

מפני שאדם הוא לא מכונה. אם הוא רוצה להצטיין - בבקשה!

לכל אדם יש בהחלט יכולת טובה יותר בתחום האהוב עליו. אם בתי ספר יהפכו בס"ד לכאלה מיוחדים שיתאימו באמת תוכנית אישית בהתאם לכשרון ולמוטיבציה האישית לא אתנגד למצוינות!

אך אם המצוינות הופכת לעבודה זרה או מושגת על ידי כפייתיות - לא תודה.

גם חשוב לציין לפני הנער המצטיין שזה שהוא מצטיין בתחום מסוים לא הופך אותו למצטיין בעוד תחומים!

ויש לפתח יחד עם המצוינות גישה של ענוה פנימית. כאשר ההישגים הופכים לגאוה הם יתנקמו בנער בתחומים אחרים - כגון בזוגיות!

רצוננו שאדם יצטיין קודם כל במידות טובות ונעלות.

”כבוד הרב - הילד הפך חילוני!”

זאת באמת תוצאה מצערת לגבי הורים דתיים אשר מקווים תמיד שבניהם ימשיכו לקיים תורה ומצוות.

האמת היא שבחוגים מסוימים התופעה תופסת ממדים של מגיפה. ומה הפלא?

קודם כל היצר הרע משלם תמיד במזומן!
לעומתו הקב"ה משלם שכר המצוות רק לעולם הבא!
לכן הפיתוי גדול.

ההסתר פנים מוסיף קושי מפני שבתקופה כשלנו כאשר הקב"ה מסתתר מנבראיו - חייבים להתחזק באמונה איתנה - והדבר לא קל.

אם נוסיף לכך שהנוער לא מצויד בכללי עבודת הנפש ופנימיות התורה, ואינו מקבל תשובות עמוקות דיין בנושאי האמונה והכפירה. אז מה רוצים מהנוער?!
ולכן אם רוצים שילדים יישארו דתיים יש לפתוח בפניהם כבר בגיל מוקדם את עקרונות תורת רחלין.

יש לתת גם דוגמא אישית. יש להימנע ככל האפשר מכפיה. יש להתפלל לשם ית' על המצב הרוחני של כלל הנוער ועל ילדנו בפרט.

ואין לשכוח שיש לכל נשמה בחירה חופשית ואנו יכולים לעשות כל המאמצים והתחבולות אך בסופו של דבר כל נער בוחר את דרכו!

ישנם גם מקרים רבים שבגיל מבוגר יותר הנער מתפכח וחוזר בתשובה שלמה. לכן בכל מקרה אין להתייאש ממנו כאדם וכאדם דתי.

אם היחס לנוער ישתנה לטובה כפי המוצע בספרנו זה - יש סיכוי שרבים יבחרו להישאר דתיים מפני שדרך זו לא סותרת את הרצון הפרטי והעמוק לבחירה חופשית.

וככלל: ככל שיש פחות כפיה - כך יש פחות מרד.

בכל מקרה כשמתפתחת כפירה בנפשו של ילד יש להתייחס לנושא שמירת הברית והצניעות, כי שם לרוב טמון החשק לכפירה.

יחס פתוח ואמיתי עם הורים ומורים יכול להציל נשמות רבות מהתרחקות משמירה על תורה ומצוות.

כאשר מסבירים את עומק טעמי המצוות בשפה שנער מסוגל להבין על פי פנימיות התורה - פותחים עוד פתח הצלה לנשמות מתלבטות אשר רואות בחוש את אמיתת וחשיבות המצוות!

בכל מקרה שנער מחפש להתרחק משמירה על תורה ומצוות, יש לבדוק מה הטעויות בקרב ההורים בנושא הנחלת היהדות - שמא הם לוחצים מדי - או מתירנים מדי.

וכן יש לבדוק את סביבתו של הנער: שמא חבריו ירדו רוחנית והוא מושפע מהם. התגובה צריכה להיות תמיד מותאמת למקרה, חכמה ועם ראייה לטווח ארוך.

הצבת גבולות

ישנם אנשים אשר קראו את טיוטת ספר זה והעירו שהגישה פתוחה מדי!
ובכן: זאת טעות בהבנה!
הגישה לא פתוחה ולא סגורה אלא אנושית ומתאמת למצב הילד וסביבתו.
מובן שבחינוך אמיתי יש לאזן חופש עם הצבת גבולות!
הורה חייב להציב גבולות. השאלה מתי ואיך!
ישנם מקרים שהצבת גבול ברור יציל את הילד מהסתבכות. ישנו מקרה אחר שהצבת גבול מוגזם ובכוחניות, יגרום למרד!
לכן הכלל הגדול הוא להתאים את האור לכלי. וכל מקרה לגופו!
מובן שאם הקשר עם הילד אמיתי - דרגת הטעות בהתאמת האור לכלי תקטן בהרבה.
כאשר ישנה תקשורת טובה עם הילד, הוא בעצמו יוכל להגיב להצבת הגבולות.
וההורה בעצמו יוכל לשכנע ולגייס את תמיכת הילד לגבול החדש שהציב ההורה.

”הרב - נראה שעל פי העצות שלך ההורים הופכים להיות בני ערובה של הילדים?!“

זאת לא כוונתי!
אסור להורים להפוך להיות בני ערובה של הילדים. ואני תומך בכמה שפחות מלחמות כח עם הילדים!
לא כח דרוש אלא מוח!
כאשר ההורים בונים את הקשר נכון - הם לא יהפכו להיות שפוטים של הילדים אלא יוצר יחס של כבוד הדדי כאשר כל אחד מבין ומכבד את מעמד זולתו.
מובן שלהיות הורה דיקטטור, זה הרבה יותר קל מאשר להיות הורה בעל גישה מאוזנת!
הילדים הם לא רכוש של ההורים וגם לא של הממסד!
הילדים הם פיקדון יקר שבורא עולם נתן בידיהם של הורים ולתקופות בידי של הממסד.
ולכן אסור להורים או לממסד להשתמש בכח הסמכות שלהם לרעה, ולהתעלל ולהשפיל את הילדים.

ילדים להורים גרושים

תופעת הגירושין הופכת להיות מגפה ר"ל.
ילדים להורים גרושים מתנסים במצבים לא קלים.
הכלל החשוב ביותר הוא: על ההורים לא להשתמש בילדים ככלי נשק לנגח את ההורה השני.
ההורים חייבים להבין שהם נכשלו כזוג, ולכן עליהם למזער את הנזק הנגרם לילדים - כתוצאה של כישלונם.
שהרי כל ילד רוצה שלום ואהבה בין ההורים, ורוצה שאבא ואמא יאהבו אחד את השני ויחיו ביחד לעד!

ולכן - כאשר הכישלון חרוץ וגורם לגירושין - על ההורים מוטלת האחריות לשמור את הילדים מפני נזקים נוספים.
ההסבר הטוב ביותר לילדים הוא לומר להם: "אבא ואמא לא מסתדרים יחד - כל הזמן מתווכחים ורבים - ולכן החליטו להיפרד לטובת כל הצדדים. שהרי למה להמשיך חיי סבל לכולם?!"
אין לשתף את הילדים בפרטי הקונפליקט ולספר להם את מגרעותיו של בנות הזוג!
אין להטיח אשמות כלפי ההורה השני.
אין לעשות מניפולציות ולגרום לילדים לקחת חלק בסכסוך!
אין לדרוש מהילד להעדיף את אחד הצדדים.

כל ילד חייב בכיבוד אב ואם ולכן גם לאחר הגירושין הוא צריך להשתדל להמשיך לכבד את שני הצדדים, לכן על ההורים לא להקשות על הילדים את קיום חובת כיבוד אב ואם. מובן שבמקרים שילד סבל מהתעללות ברורה מצד אחד ההורים - יש לשמור על טובת הילד ובריאותו הפיזית, הנפשית והרוחנית וזה קודם לכיבוד אב ואם. צריך לשמור על בריאות הילד ולא לחשוף אותו להורה הפרובלמטי מפני פיקוח נפש פיזי ורוחני.

ובהתאם לכלל: "חייך וחיי אחרים חייך קודמים". ולכן יתכנו מצבים שהילד לא צריך לשמור על איזון ודו-צדדיות ביחסיו עם ההורים, אלא עליו לשמור על עצמו ועל הקשר הבריא לו עם ההורה המגן עליו ומגדלו. מובן שכאשר הילד יתבגר ויהפוך הוא עצמו לאדם העומד ברשות עצמו, יוכל אם ירצה ואם זה חיובי - לשקם את קשריו עם ההורה הפרובלמטי. או לפחות יוכל לנסות לקיים את מצוות כיבוד אב ואם יותר בהידור. וזאת בתנאי שהדבר לא יזיק לו פיזית, נפשית או רוחנית.

בעבר היה נהוג למנוע מקרי גירושין למען טובת הילדים. בחברה כשלנו כאשר מקרי הגירושין הפכו לנורמה - כאשר האלימות במשפחה הפכה מסוכנת ביותר - לפעמים טובת הילדים גורסת דווקא להתגרש לאלתר. הורים לא מרוצים מחיי הנישואין הם לא הורים טובים יותר. לכן יש לבדוק כל מקרה לגופו, וכאשר החיים המשותפים הופכים לגהינום - עדיף לטובת הילד לפרק את קשר הנישואין ולא להפוך את חייו למסכת ייסורים קשה מנשוא.

”הרב - הילד משתמש בסמים!”

לצערנו זאת תופעה המתרחבת גם בחברה הדתית והחרדית! כמובן שלעיתים הרצון לקחת סמים נובע מלחץ חברתי. ישנם נערים שלקחו סמים ולא חשו בטוב והפסיקו מעצמם. ישנם רבים הממשיכים לצרוך סמים עד גיל מבוגר ביותר. צריך להסתכל למציאות בגובה העיניים: לבדוק כל מקרה לגופו, ולגבש שורה של המלצות ודרכי מעקב. יש לוודא מה סוג ועוצמת הסמים שהנער משתמש, וגם את תדירות השימוש ובאילו נסיבות ועם אלו חברים הוא צורך את הסמים. יש לבדוק את היחסים עם ההורים והאחים. בקיצור לצייר תמונה שלמה ואמיתית של המצב ולהתאים תוכנית פעולה לטיפול בבעיה. אין להתעלם - ואין להיכנס להיסטריה או לאפטיה. יש להתייחס לבעיה כבעיה, ולנסות למצוא לה פתרון.

מובן שהסם גורם לנוער חוויה פסאודו - רוחנית.
הנוער ריקן ולכן מחפש חוויה - התרגשות ומשמעות.
אם החברה שלנו תספק להם דברים אלו בקדושה - לא ינהרו להשתמש בסמים!
הסמים מבשרים את פשיטת הרגל של החברה המערבית וערכיה השקריים!
יש להעמיד אלטרנטיבה ערכית ורוחנית דקדושה - וכך בוודאי הנוער יצא מזה בקלות,
וללא תקלות קשות מדי.
במקום להאדיר את טיולי חו"ל לאחר השירות הצבאי - יש להאדיר בעיני הנוער, מטרות
אחרות כגון בניית משפחה - לימוד מקצוע - התעמקות בשורשי היהדות, עשיית חסד וכו'.

"כבוד הרב: תראה את מצב בני - איפה נכשלתי בחינוכו!?"

אכן: הורים רבים פונים לייעוץ הרוחני ובוכים על מר גורלם: ילדיהם התדרדרו למצבים
שהם כלל לא ציפו.
חלק מההורים אדישים אך חלק מפתח רגשות אשם קשות מנשוא!
ובכן:
כל אדם נולד עם מטען רוחני ונפשי: מידות אופי וסוג נשמה. הוא לא קובע זאת. גם
ההורים לא קובעים את סוג התיקון שהבנים יצטרכו לעבור.
אמנם על פי תורת ישראל להורים חלק בקביעת לבושי הנשמה של בניהם. ולכן הורו לנו
חז"ל להתקדש בשעת הזיווג על מנת לזכות לבננו בנשמות קדושות וטהורות. שהרי בזמן
הזיווג נקבעים לבושי הנשמה.
ולכן על ההורים לשמור על קדושה וטהרה ובכוונה לשם שמים בשעת הזיווג והדבר יועיל
לנשמת ילדיהם!
ולכן אם הילד לא יצא טוב כמצופה - יש להורים בהחלט לבדוק עצמם מרגע היווצרותו ועד
בכלל.

מאידיך אין לשכוח שלכל אדם בחירה חופשית וגם ילד שנולד עם לבושי נשמה לא טהורים יכול להפוך להיות צדיק אם ירצה!
ולכן על ההורים להשתדל אך התוצאות של החינוך בסופו של דבר בידי הילד עצמו!
בדור שלנו כל הנשמות מגולגלות וסוחבות אחריהם תיק רציני של חוסר תיקון מכל הגלגולים הקודמים.
וגם מצפים משמיים שנגמור את התיקון סופית כבר בגלגול הזה.
התיקון כולל שמירה על תורה ומצוות ועשיית מעשים טובים בדרגה הגבוהה ביותר שכל אדם מסוגל להגיע אליה!
תיקון האופי - הרצון - הרגש - הדמיון - המחשבה - הדיבור והמעשה!
על האדם להפוך להיות מרכבה לשכינה! לא פחות.

”כבוד הרב:

קשה למצוא מוסד חינוכי בדרכך!”

אמת!

אנו מקווים שהורים רבים ירצו ללכת בדרכנו החינוכית ואז נוכל בס”ד להקים מוסד אשר יגדל ילדים מצד אחד ליראת שמים, ומידות טובות, ללא כפיה ומתוך בניה פנימית!
כיום כאשר רוצים למצוא מוסד חינוכי מתאים - מתגלה לנו תמונה כזאת: אם המוסד דתי חזק - אין שם מספיק פתיחות ונוהגים שם בכפיה.
אם המוסד פתוח - הרמה הדתית יורדת לעיתים יתר על המידה!
מוסדות חינוך דתיים על רמה - מאוכלסים באמת בילדים מבתים טובים וקפדניים.
מוסדות פתוחים יותר - לומדים בהם ילדים מבתים דתיים ומסורתיים וגם הרמה הלימודית ירודה יותר.
ככל שהרמה הדתית גבוהה יותר כך גם הרמה לימודי החול, וכך גובר חוסר הפתיחות וגוברת הכפייתיות!
זאת מלכודת לא פשוטה. ולא רק זה: אם נבדוק מה קורה בסוף התהליך החינוכי לאחר י”ב שנים עמוסים נמצא שרבים בכלל עזבו את שמירת המצוות! למרות כל הדקדקנות וכל המאמצים האדירים!
הם מצליחים במבחני הבגרות אך נכשלים ביראת שמים אמיתית!
לנו חשוב להכשיר ילדים לחיים אך בעיקר ליראת שמים ולא בדרך סגורה או כפייתית!
ספר זה מנסה לתת כיוון כיצד לבצע משימה בלתי אפשרית זו.
על פי ניסיוני האישי במתן יעוץ רוחני למאות אלפי אנשים במשך שנים רבות - אני מאמין שבהחלט אפשר להוביל את הנוער לתיקונו השלם ללא כפיה ומתוך תהליך של בניה רוחנית אמיתית פנימית.
ראיתי זאת גם בקרב בעלי תשובה רבים שחזרו בתשובה דרך חסידות רחלן. וגם בקרב בני נוער שהדרכתי אישית אותם ואת הוריהם.
הדבר אפשרי אך כמובן דורש הכשרת מחנכים ברוח זו.
מילת המפתח היא להוביל - לא לכפות. לגייס את רצון הנוער על ידי דוגמא אישית והסברה פנימית. לתת דרך. לא לכפות דרך. לתת תוכן. לא להאביס תוכן!

”כבוד הרב: ומה תעשה אם במוסד האידיאלי שלך ילד לא ירצה להתפלל?”

קודם כל אינני חושב שיש מוסד אידיאלי: כל עוד ישנו יצר הרע פרטי וכללי - אנו בצרות. בכל מוסד יש מעלות וחסרונות. אך בקשר לשאלתך - אני לא מסוגל לצוות על ילד להתפלל! אני מסוגל לדבר עמו ולברר מדוע הוא לא מתפלל! אני מסוגל להסביר לו - בס”ד - מה היא מטרת התפילה. אך הבחירה בידו. מובן שאם רוצים לקבץ מספר גדול של ילדים במוסד מסוג זה - יש לבחור היטב את ההרכב על מנת שהכח החיובי של רוב הילדים יגבר על הכח השלילי של הילדים החלשים יותר: כך הסביבה תשפיע על שיפור הרמה הרוחנית ללא צורך בכפיה מצד הנהלת המוסד.

נו - אז מה אתה אומר כבוד הרב - יהיה בסדר עם הילדים?

בס”ד כן!
למה לא?
אם תפעלו בחכמה ובענווה - לא תגרמו נזקים קשים לילדים ולתלמידים - הם יעברו את זה בשלום!
”חנוך לנער על פי דרכו” - ואל תדרוך עליו!
בהצלחה

התבוננות ה"שיווית"

התבוננות השיווית תפקידה להביא את האדם לתיקונו השלם. תחילתה בתרגילי התבוננות פשוטים - סופה הגעת האדם לדרגות רוחניות של דבקות מתמדת בבורא עולם ית'. השיווית מזככת את האדם וממלאת את ליבו באורה אלוקית קבועה. דרגתו המוסרית הולכת ומשתפרת ככל שהאדם מתמיד בתרגול. צדיקי ישראל בכל הדורות עסקו בהתבוננויות אלו ועלו לדרגות של רוח הקודש ונבואה. התבוננות השיווית ניתנת לתרגול בכל רגע של היום על פי ציווי הפסוק: "שיווית השם לנגדי תמיד". אין בטכניקות הפשוטות שום סכנות והאדם מתעלה בסולם התיקון בצורה קלה ומופלאה. לדרגות המתקדמות יותר יש צורך לייעוץ והדרכה אישיים. כבר מהתרגולים הראשונים האדם מתחיל להרגיש שלווה התעלות ואור עצום החודר לנפשו ומקנה לה תחושה של קדושה ופוחתת פתח לעולמות העליונים. אני עוסק בהתבוננות הזו כמעט ללא הפסקה במשך כל שעות היום למרות תפקידי המרובים. כל היכולות להן זכיתי משמים קשורים קשר הדוק לתרגול וההתמדה גם בתיקון המוסרי וגם בשיווית. כאשר אדם מתחיל להתעלות לדרגות מעל לטבע עליו לבוא לייעוץ פן היצר הרע הפרטי או הכללי ינסו להסיט אותו מדרך האמת והקדושה. השיווית מתאימה לכל אדם בוגר. ככל שהאדם מתמיד בשיווית כך נוכחותו של הבורא ית' וקרבתו מתבהרות לו בדרגות שונות של גילוי פנים. קדושי ישראל זי"ע זכו לגילוי אליהו ולמגידיים מהשמים באמצעות התבוננויות קבליות שונות כאשר הבסיס לכולם הוא השיווית כפי שאנו מלמדים אותה.

שיעור ראשון:

בתחילת הדרך כדאי להקדיש לתרגול חדר מיוחד מבודד מהפרעות חיצוניות. החדר צריך להיות נקי ואסתטי. המתרגל צריך לשבת בנוח בתנוחה המתאימה לו ביותר. עליו לסגור את עיניו ובאמצעות כח הדמיון לצייר את השם: י-ה-ו-ה על מצחו. מימינו לשמאלו כך שהוא ממש יוכל לקרוא את האותיות. אם קשה לך לדמיין את כל האותיות בבת אחת אז נסה לצייר תחילה את האות י'. רק לאחר שתהיה חרוטה על המצח ללא קושי המשך לאות ה'. וכך הלאה עד שתצליח לראות בצורה ברורה וקבועה את שם השם: י-ה-ו-ה. החזק את האותיות למשך מספר דקות ונשום עמוק באופן חופשי. תחשוב על הבורא ית' ועל רצונך להידבק בו. אל תשכח: אין לנו בבורא ית' שום השגה ותפיסה כלל! כל ההשגות הם על הנהגתו אותנו ואת העולמות ולא עליו כי אין לנו יכולת להשיג את עצמותו. שהרי אם יכולנו לדעת מי הוא היינו הוא עצמו. ואנו בריות ולא בורא! לאחר שאתה מצליח להחזיק מספר דקות נסה לחזור על התרגול עד שלוש פעמים ליום למשך מספר דקות. אם מופיעות דמיונות או הפרעות כלשהן להפסיק ולנסות שוב לאחר יום יומיים. אם חוזרות שוב ההפרעות. להפסיק ולגשת אלינו לייעוץ אישי. אם אדם סובל מהפרעות נפשיות עליו להתייעץ אישית לפני תחילת התרגול. לאחר שתצליח להחזיק מספר דקות ביום נסה לעשות את השיוויתי גם בזמן שאתה עסוק בדברים אחרים. כמובן שאסור לתרגל בזמן שהאדם בשירותים או בבית הקברות או בחדר האמבטיה. לפני התרגול על האדם ליטול ידיים עם כלי לשפוף לסירוגין כוס של מים ליד ימין וליד שמאל וחוזר חלילה שלוש פעמים. כמובן שעל האדם ללוש לבוש צנוע מפני קדושת השם שהוא מכוון! ודע לפני מי אתה עומד.

שיעור שני:

לאחר תרגול השיוויתי נשום עמוק ודמיין שאור נכנס דרך הקודקוד של הראש ומתפשט לתוך כל הגוף. כאשר אתה נושף דרך הפה תדמיין שכל הכעס והרשעות יוצאים ממך דרך הנשיפה ואתה נשאר טהור ושלוו. חזור על התרגיל מספר פעמים. תרגיל זה מביא את האדם לשלווה ולהינצל מהכעס והתסכולים. כאשר אתה נושם ומדמיין שהאור חודר דרך הקודקוד אמור בתוך הלב: "ריבונו של עולם עזור לי".

שיעור שלישי:

לאחר תרגול של שבועיים בתרגילים הראשונים הגיע הזמן לעשות את השיוויתי ולהוסיף ציור של שם השם גם בלב: צייר י-ה-ו-ה גם על המצח וגם על הלב והתבונן בשניהם בבת אחת!

כלל: אם האדם מתקשה לדמיין את אותיות שם השם הוא יכול לצייר על דף את שם השם ולעשות את ההתבוננות קודם עם עיניים פתוחות ואחר כך עם עיניים סגורות. אגב: לכתוב את אותיות השם רק עם מקפים בין אות לאות כי אסור לכתוב את שם השם סתם. ובודאי שאסור למוחקו ולבזותו.

שיעור רביעי:

היום במקום לצייר את שם השם תצייר על המצח ועל הלב את השם: ש-ד-י. זהו שם של שמירה והשפעה. ראשי התיבות שלו רומזות על: "שומר דלתות ישראל". באמצעות ציור השם הזה ניתן לגרש את יצר הרע ואת כל הדיכאונות והבלבולים. יש כח בשם הזה לפעול פלאים בהתגוננות הרוחנית אם מכוונים אותו על התחושות השליליות שבנפש המתמקדות באזורים בגוף. למשל: העצבות והמצוקה מתמקדות על הגרון ועל הלב. אם מכוונים את שם ש-ד-י עליהם התחושות השליליות הללו יברחו. אם אדם חש שאדם אחר עשק את נפשו ורוצה להתפטר מהעושק כאשר פרצופו של אותו עושק מופיע בנפש על האדם לכוון עליו את השם ש-ד-י. וכך הוא ישתחרר. כמובן שאסור לכוון שמות על מנת להזיק לאנשים אלא רק על מנת לנטרל את השפעתם השלילית עליך! לאחר שרכשת את יכולת ההתבוננות וההתכוונות של השם ש-ד-י עליך לעסוק בעיקר בשם י-ה-ו-ה ולא להרבות מדי בשם ש-ד-י מפני שהשם י-ה-ו-ה הוא עיקר העיקרים בשיוויתי ולא שמות אחרים.

שיעור חמישי:

לאחר שהצלחת לכוון את השיוויתי במצח ובלב עליך לנסות לכוון אותו בבת אחת על המקומות הבאים בגוף לפי הסדר הזה: במצח - באוזניים - בעיניים - בנחיריים - בפה - בגרון - בלב - בטבור.

בהדרגתיות עד אשר תוכל לראות את כל השמות מצויירים בבת אחת בכל המקומות הללו. כאשר אתה מצייר את השם תבקש בלב מבורא עולם שאותו איבר יהפוך להיות מרכבה לקדושה ותטהר מכל טומאה ומכל שליטה של הרע!

שיעור שישי:

צייר את השיוויתי על המצח ותדמיין כאילו שמקוצו העליון של האות י' יורד שפע לתוך האות י', עובר לאות ה', מהאות ה' לאות ו', מהאות ו' לאות ה' האחרונה ומשם לכל העולם ולך.

שיעור שביעי:

צייר את השיוויתי על המצח ודמיין שמהלב שלך מוקרנת אהבה אינסופית לבורא עולם, נכנסת דרך האות ה' האחרונה עוברת לאות ו' עוברת לאות ה' עוברת לאות י' ודרך קוצו של האות י' עולה לאינסוף ברוך הוא.

זהו תרגיל של התעוררות מלמטה, התעוררות מהאדם כלפי מעלה, כלפי בורא עולם, לגרום נחת רוח לבורא עולם והמתקת כל הדינים על פי הכלל: "אין הדינים נמתקים אלא בשורשם". ועל ידי התעוררות האדם לאהוב את בורא עולם יתברך, מתעוררת אהבה עליונה ואינסופית ומשפיעה נועם על האדם המכוון ועל הבריאה כולה. לאחר שהאדם השיג את כל הנלמד לעיל עליו לפנות לייעוץ אישי למען התקדם הלאה. וסוד השם ליראיו.

אשריך שזכית לעסוק בשיוויתי! אשרי חלקיך ואשרי יולדתך!

נ"ב

אין לי ספק שלא כיסיתי את כל הנושאים. אשמח מאוד לקבל תגובות ושאלות על נושאים נוספים ובמהדורה הבאה נשתדל לעסוק גם בהם. תודה.

מעין המלכות

פרקי הגות אלו צורפו לספר זה העוסק בחינוך, מפני שהן מרחיבות את הדעת ומאירות את הדרך. ויש בכוחן לעזור לנשמות להתפתח באישיותן ולהתעלות.

א. אדם היה חכם! תעריך את מה שיש לך! וגם את מה שאין לך!

ב. אל תטעה בין עיקר לטפל! הרי זאת בעיקר שורש כל בעיה זכור! שאם תחשיב את הטפל כעיקר העיקר יהפוך אותך לטפל!

ג. גרד את כל השכבות מעליך, והתבונן על עצמך כפי שאתה. גם אם תגלה משהו נורא אל תיבהל! החל לנסות להשתנות בהדרגתיות ואז התבונן שוב ושוב אל תיבהל, וכך עשה במשך זמן רציני וממושך לבסוף, אני מבטיחך: כאשר תתבונן תמצא: שהן הטוב והן הרע שבך נובעים ממקור עליון ואתה רק הכלי, רק הרצון שבוחר בין הצד האפל לבין האור. ואז תהיה חופשי לנצח, נשמתך תשחה בכל עומק האוקיאנוס הקיומי, ולבך תמיד יחייך, ותתחבר עם הטוב האלוקי הנצחי ורק נוכחותך תאיר את כל הסביבה, אז תהפוך לצינור שלא מטמא את השפע העובר דרכו, וגם אם מדי פעם טיפת פסולת תסתום את המעברים לא נורא, זהו גורלו של כל צינור, גם הזך והנקי ביותר, כי הרי הוא רק צינור ולא מקור.

ד. אל תסתכל בקנקן ולא במה שיש בו, תסתכל רק על האומן שיצר אותו ולשם מה ייעד אותו.

ה. במקום שקשה לך לתאמץ! כי במקום שקשה לך שם התיקון שלך. תתאמץ - בתנאי שלא תינזק - אם תברח מהתיקון, התיקון ירדוף אחריך, וישיג אותך ודאי כשאינך מצפה לו, לכן ברגע שזיהית קושי - זיהית תיקון! טפל בו מיד לפני שיעלם ויפיע ממקום בלתי צפוי! ובמקום התמודדות עם תיקון, תצטרך להתמודד עם נפילה, והצער הקושי והמאמץ יהיה רב פי אלף מונים! לו קיבלת את האתגר הראשוני של התיקון המקורי ופתרת אותו מלכתחילה!

ו. זכור! ככל שאתה קרב אל האור הנך פחות בחושך, לכן רבה אחריותך!

ז. כמה אלפים ורבבות עולמות צריכים להיברא ולהיחרב, כמה סבל, עליות וירידות, ניסיונות, נפילות וברורים צריכה לעבור נשמה אחת, כדי שתהיה מסוגלת לעבוד את הבורא ית', בלי מתווכים, בלי להשתעבד לסבות, בלי להמיר את האמונה הטהורה בו, בשמץ כלשהו של עבודה זרה!

ח. אדם: עליך לחפש את האמת, ולעלות, ולחפש שוב, ולהתעמק, גם אם תחליף כיוון אינספור פעמים, מובטח לך שהבורא ית', ישמור עליך בכל אשר תלך, ויקרב אותך בסופו של דבר אליו, בתנאי אחד: שתהיה אמיתי, וברגע שגילית שהדרך שהלכת בה איננה נכונה יהיה לך העוז והיושר הפנימי, לעזוב, לעקור את עצמך בכוח ולחפש שוב, כאברהם אבינו.

ט. היזהר מסוחרי הנשמות! רובם רמאים, מלאי גאווה, תאוות שלטון ואינטרסים! רובם חפצים לשעבד אותך, ושלעולם לא תוכל חלילה, להתעלות מעבר ל"דרגתם". אלה הם "עבדי" השם יתברך, שמרדו באדונם והמליכו את עצמם ובמקום לגדל את צאנו, אכלו אותו.

י. הצדיק דבוק בבוראו בכל עת! כשהוא ישן, קם, מדבר, לומד, אוכל, עובד, קונה בשוק, נופל, מתגבר, מלמד, לכן בוראו דבוק בו תמיד. לכן פניו מוארים והוא מרחם על כל הבריות ועל כל המעשים.

י"א. לאדם יש בחירה בכל: ברצון, בשכל, ברגש, בדיבור, ובמעשה. אל תעשה את עצמך כאילו שאתה אנוס!

י"ב. מי שמנסה להגביל את כוחך, תגביל את השפעתו עליך.

י"ג. הרבה למדו במשך הדורות, את התורה הקדושה, הרבה עבדו את הבורא רק עם היצר הטוב, לכן נפלו ולא קמו, ועשו חצי תיקון. צריך ללמוד את: "תורת היצר הרע", איך הוא עובד, איך הוא מתכנן, ולעבוד את הבורא ית', גם באמצעותו. ואז: גם אם תיפול תוכל לקום, על כל מכה שלו תוכל להחזיר לו אלף, ובמקום חצי תיקון יהיה תיקון שלם.

י"ד. כל הספרים הקדושים נכתבו בלשון הקודש, כל הספרים הקדושים נעטפו בעטיפות קודש, לכן רובם מעבר להשגתו של האדם המחפש, מרוב קודש, היצר הרוויח. לכן הצדיק חייב לדבר בלשון בני אדם, חייב להיות מעורב עם הבריות, חייב להכיר את טעמו של יום חול, אצל הפשוט שבאנשים. חייב לקשר את כל המדרגות כדי שיוכל להעלות את כולם לקודש האמיתי.

אדם שכזה, שעולה ויורד כל הזמן בסולם יעקב המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, לא מסוגל להתגאות, הרי הוא מותש מטורח הדרך, ובעיקר יודע לאהוב ולהעריך נכונה, את הגדול שבגדולי החכמים, אך גם את הפשוט שבפשוטים, וכדרכו של בוראו, שמפרנס את הטובים עם הרעים, הוא אוהב את כולם, ומרחם על כולם, מתפלל על כולם, נופל את נפילתו של כל אחד, צולל לעומק ומעלה אותו עמו. אשריכם ישראל שבכל דור ישנם עדיין צדיקים כאלה!

ט"ו. כמה שנתאמץ ללמדך את תחבולות היצר לא נסיים, לכן תפוש בידך את הכללים, והפוך בעצמך לחוקר ומדען בתורתו.

ט"ז. שלום בית זהו השלום של האדם עם עצמו, שלום בית זהו השלום של האדם עם בוראו, שלום בית זהו השלום של האדם עם ילדיו, שלום בית זהו השלום של האדם עם אשתו, שלום בית זהו השלום של האדם עם כל הבריות, אל תאפשר לאף אחד, גדול ככל שיהיה בעיני עצמו ובעיני הבריות, שיכנס כחוצץ בינך לבין השלום. כי השלום זהו אחד מעיקרי השמות של המלך, שהשלום שלו.

י"ז. דומם, צומח, חי, מדבר, דע: במשך חייך יהיה לך צורך בכולם! תצטרך לתקן ולהתקן על ידי כולם! הרבה שליחים למקום. לכן: כבד ואהוב את כולם.

י"ח. ישנם אנשים שאש שורפת בקרבם פנימה. הם קרואים להשפיע על העולם! להפוך עולמות, ללחוץ על האנשים הרדודים, לעשות מהפכות ולשכלל את הכל! אך עליהם לדעת שכשם שישנה אש שורפת ישנה גם אש מבשלת.

העולם בקושי יכול לסבול את האש השורפת שלהם, אך עליהם להשתמש בה תדיר כדי לשרוף את הקוצים והדרדרים שמעכבים את שכלולו של העולם, כדי להזיז איזה פקיד עצל שיזדרז למלא את תפקידו, ולתת לאיזו זקנה חלושה את העזרה המגיעה לה על פי החוק, המוסר, ההלכה. אך ישנם הרבה מקרים שבהם העולם זקוק דווקא לאש המבשלת שלהם!

ואל להם להתבלבל ולהמשיך לשרוף! לעיתים העולם צריך את האש המחממת, על מנת שמעצמו, בהדרגתיות, יספיק להשתנות, בעזרת האש, אך בזכות עצמו.

באותם מקרים על בעל האש לדעת להקטין את הלהבה, כדי לאפשר גדילה גם לאחרים, ובמקום הברק הבלתי מתפשר והשורף שבעיניו, עליו לעלות חיוך ממותק בשפתיו, ולהתפלל לבעל הרחמים שיעזור לפתאים האלה למהר, ולסיים את המלאכה במהרה.

על אדם בעל אש שכזו, לדעת להבחין היטב כיצד ומתי ישתמש בכל סוג של אש, כי לפעמים החלופות הנדרשות מהירות מאוד.

ועליו להיות בשליטה מלאה, להגדיל או להקטין את הלהבה, לפי הצורך האמיתי של העולם.

אך מעל לכל עליו לדעת, שאסור לו לצפות לאש מחממת בתמורה לגלי החום שהוא מעניק לזולתו! כי אם הוא מצפה, סימן שנותן על מנת לקבל וזה לא נאה לצינור חשוב כמוהו. לכן, "צדיק באמונתו יחיה" ויצפה לחום רק ממקור החום האינסופי.

י"ט. העצבות היא רק הפקק החוסם את השמחה מלהתפרץ החוצה.

כ. האדם שעובד במלאכתו שיום יום קם והולך לעבודתו, בתנאי שהיא עבודה כשרה, הריהו מקבל כל בוקר באופן אוטומטי את הישועה הפרטית שהוא זקוק לה. מבחינה נפשית העבודה כל כך חשובה ליציבותו, לפוריותו, למעמדו כאדם, שהיה ראוי שהוא ישלם בשביל לעבוד!

כ"א. העולם זקוק אמנם לתלמידי חכמים שיעסקו בתורה יומם וליל, לבל תשכח תורה מישראל! אך גם זקוק להרבה יהודים עובדים שיתגעגעו במשך כל היום לרגע בו יזכו לשבת בערב עייפים, מול רבם ללמוד את הפרק היומי. וברור כאור השמש שחשיבותם של אותם געוגעים עולה בדרגה שווה של חשיבות, כאותו לימוד תדיר של אותם תלמידי חכמים. "שמח זבולון בצאתך כי יששכר באוהלך", ויששכר באוהלך כי זבולון מתגעגע אליך!

כ"ב. אני מבטיח לך, שאם תתאמץ נכון ובמשך מספר חודשים, בהדרכה נכונה, תוכל להפוך בעל הבית, בן חורין, על נפשך, ב"ה. היצר לא יוכל להרוס אותך יותר. להפילך מדי פעם, כן. להוציאך מדי פעם מהתפקוד, כן, אבל להפוך אותך לגרוטאה, לא, בשום פנים ואופן לא!

כ"ג. תמיד לפני שאתה מתחיל במעשה כל שהוא, בקש רחמים שתצליח, מבעל הרחמים.

תמיד באמצע מעשה כל שהוא בקש רחמים מבעל הרחמים שתוכל לסיימו בהצלחה.
תמיד בסוף מעשה כל שהוא בקש מבעל הרחמים שתודה לו תמיד בכל לב על כל הישג
ושתמיד תהיה חפץ לעשות רצונו. ואז תהיה תמיד קשוב וקשור אליו ית', והוא יהיה תמיד
קשוב וקשור אליך!

כ"ד. אני כותב אליך דברים מהלב, מהלימוד ומהניסיון. על מנת שתוכל להתבונן בהם
להחכים ולהיזהר, ושתוכל אחר כך לכתוב דברים לבאים אחריך בהתאם לצורך ולצורכי
הדור. כי צריך לדעת להתאים את האור לכלי. כי אם תגזים, הכלי לא יסבול את האור
וישבר, ואם תמעט, הכלי יישאר ריק ובחושך. לכן אם ברצונך להיטיב קודם כל תקלוט
איזה סוג של כלי עומד לפניך ולמה הוא זקוק. והאם יש ביכולתך למלא את אורו המיוחד.
אם כן תפעל בחוכמה רבה ונפלאה, וב"ה, תתאים לו את האור כנעל לרגל. ואם אין
ביכולתך להשפיע נכון, חדל. הפנה אותו הלאה, כי יש הרבה שליחים למקום.

כ"ה. אל תשפוט את חברך אך תגיע למקומו.

כ"ו. לפעמים האדם צריך את הלמוד העיוני, אך ישנם עיתים שהוא צריך דווקא
התבוננות, ישנם זמנים שצריך מנוחה, וכביכול להתרחק מהדבקות התדירית. לפעמים
עליו לעורר אהבתו לבורא ית', לבריות, ולעצמו. לפעמים צריך רק להתמזג עם משוב הרוח
או עם ריקוד השיבולים בשדה. ולפעמים מספיק להריח פרח, או שיח או ריח האדמה
הרטובה.

כ"ז. כל אדם חייב לתקן חלק מחטא אדם הראשון, בהתאם לחלק שלקח בחטא עצמו. הרי
כל נשמותינו היו כלולות בנשמת האדם הראשון, לכן האחריות נופלת על כולנו. לכן אדם
שלא מבצע נכון, במדויק, במלוא האחריות את כל התפקידים המוטלים עליו, הן גשמיים
והן רוחניים, הן רעיוניים, הן הרגשיים, הן תחשתיים, הן חווייתיים, לא רק שמפספס
את תיקונו, אלא מעכב בעד כל העולמות מלהגיע סוף סוף לתיקונם ושלמותם המלאים,
ומעכב את בורא עולם מלהתגלות ולמלוך על כלים מתוקנים וזכים, כפי שראוי למלך מלכי
המלכים!

כ"ח. פעמים בושם זול, מאכל גס ומגרה, מנגינה עממית פשוטה או סתם גלידה טעימה
יכולים לרומם את האדם, מהיאוש ומהדיכאון, כי יש ניצוץ אלוקי, שמחייה כל ברייה
באשר היא, לכן לפעמים הזול הוא יקר, הגס והמגרה, התחלה של התעוררות לדבקות
בשם ית', ומנגינה עממית פשוטה התחלה של שיח סוד שרפי קודש. לכן זכור:
אין לך דבר שאין לו מקום, ואין לך אדם שאין לו שעה, ולפעמים נפילתו של אדם, ר"ל,
גורמת להופעת נביא, וממעשהו הרע של זמרי התגלגל העניין וזכה פינחס בברית שלום!

כ"ט. זכור: כמה שאדם קרוב יותר לקדושה, כך יכול לפול רחוק יותר, ר"ל, לכן: אם
תפגוש אדם המדבר על אהבה ורחמים תבדוק אם הוא אכזר! ואם תגלה שכך הם פני
הדברים, דע: א. שהוא האכזר שבכולם. ב. תתרחק ממנו. ג. בקש עליו רחמים כי ודאי
ניצוץ חשוב הוא ולכן נעשק כל כך קשה.

ל. כמו שיש פרד"ס (פשט, רמז, דרש, וסוד) בתורה כך יש פרד"ס במציאות של החיים, כך ישנו פרד"ס בנפש, ברצון, במחשבה, ברגש, בדבור, ובמעשה. זכור: רק רבי עקיבא שהתחיל כעם הארץ והפך לגדול שבחכמים, שקישר את כל המדרגות, שמסר בשמחה את גופו על קדוש השם, נכנס בשלום לפרד"ס, ויצא בשלום. לכן אם אתה ממילא בפרד"ס טייל בו, אך אל תאכל מעץ הדעת טוב ורע, תאכל רק מהפרי המותר, ושהנחש יחפש לו קורבנות אחרים! שילך מין אל מינו.

ל"א. הפסק למות החל לחיות! חיים ומוות ביד המחשבה. אם תתאמץ לחשוב דברים חיוביים החיים שלך יהיו חיוביים, פוריים, שמחים ומשמחים, אם להפך אז להפך. "כפי שהאדם מעורר מלמטה, כך מעוררים עליו מלמעלה". "בדרך שהאדם רוצה ללכת מוליכים אותו". אין תירוצים!

ל"ב. אל תאפשר שכל אחד ישפיע עליך. השפעה היא כמו הריון. זהו חבור בין משפיע למושפע, לכן שמור על ראשך, אוזניך, עיניך, ופיך. על מנת שלא יכנס לשם שפע מעוות, מסר כוזב, רעיון אינטרסנטי. שנים שאני פוגש אנשים ומגלה בפנימיותם, את פנימיותם של אנשים אחרים. אנשים נדבקים משליליות הזולת הרבה יותר מהר ובהשפעה הרבה יותר הרסנית מהמסוכן שבחיידקים! כלל יהיה בידך: לא מספיק מה שהמשפיע אומר, לא מספיק מה שהמשפיע עושה, חשוב מעל לכל מה הוא מקרין. כי בזה אי אפשר לסלף! בודאי לא לאורך ימים!

ל"ג. הבורא ית' שמו, כאשר החליט לברוא העולמות, צמצם את אורו, את השפעת חסדו והשאיר חלל ריק ופנוי. לאחר מכן הכניס קו אחד של שפע, הנקרא אור אינסוף שיאיר באמצע החלל לתוך פנימיות החלל. אחר כך, תוך כדי שהקו נכנס בחלל, נוצרו עולמות עגולים, כדור בתוך כדור, עשרה כדורים, והקו מאיר בתוכם. ואור אינסוף מאיר להן מסביב, מקיף עליהם. הכדור הפנימי ביותר זהו העולם הזה, הגשמי והחומרי ביותר. כל מה שקורה, מתרחש בתוך החלל הזה. כל כדור מתחלק לעשרה כדורים וכך הלאה. וכך כל דבר אשר במציאות. המערכת הזאת נקראת: "עשר ספירות דעיגולים". בשלב שני ברא הבורא ית', עוד עשר ספירות סביב לקו, הנקראים עשר ספירות דיושר, כאשר הפנימי נקרא: "אדם קדמון" והחיצוני ביותר, המלביש את האחרים הוא העולם הזה, העולם הגשמי, עולם העשיה. פשוט רציתי להודיעך היכן אתה נמצא.

ל"ד. מי שהגלות מושכת אותו - הולך לגלות.
מי שהאמת מושכת אותו - הולך לאמת!

ל"ה. ישנן דרגות שונות להתקרבות לצדיקי האמת וכולן תלויות בשמירת הברית ובביטול האגו. כולן נקנות במסירות נפש ובעמידת אינספור של ניסיונות וברורים ברצון, מחשבה, רגש, דמיון, דבור ומעשה. אשרי הזוכה!

ל"ו. אשרי הזוכה לטעום טעם גן - עדן בשעה אחת של עבודה פנימית ומעשית למען הכלל - לשם שמיים!

ל"ז. אדם מחפש שקט, אחד שלוה, אחד יופי, אחר נוחיות, ריגוש, ויש את מחפש האמת אשר לא ישקוט עד אשר ימצא אותה ויחיה על פיה. אלו הם הצדיקים.

ל"ח. אפשר לקרב נשמה לאמת מתוך מתן סעד של צדקה - זוהי הזדמנות שאסור לנשמה לפספס - אך לאחר זמן - אם לא תעשה מאמצים להתקרב בעצמה ושוב ושוב יהיה צורך להוציאה מהבור, אזי הדבר יגרום בסופו של דבר לקטרוג ולאוברדרפט רוחני - דבר מסוכן לפרט ולכלל.

ל"ט. הרבה דרכים להתקרב לצדיק האמת: יש הדבק מתוך נשמתו, ויש הדבק בתורתו, יש הדבק במפעל הקודש שלו, ויש הדבק בנלווים אליו ובקהילתו! יש הדבק בכל אלה כאחת. ע"פ ריבוי נקודות ההדבקות כן חשיבותו של הנדבק - לשמיים. וכך עוצמת המלחמה של היצר הפרטי והכללי המנסה בכל כוחו להרחיקו. אך דע לך! לאחר מלחמת גוג ומגוג הפנימית הזו - באה הגאולה הפנימית! לכן אל תיבהל!

מ. לפעמים נפתח לאדם פתח רוחני והוא מתקרב אליו. ממשש את המשקוף - משקיף בעדו פנימה מתרשם מהנוף אך מפספס וממשיך הלאה: זה בגלל גאוותו.

מ"א. ישנן קליפות כאלה שאסור לבוא עימהן במשא ומתן והטיפול היחידי היעיל וההולם הוא ניפוץ מייד וסופי שלהן!

מ"ב. לפעמים אין לאדם כלים לשאת את כל האמת ולכן מגלים לו טפח ומכסים לו טפחיים, זורעים בו כללים של עבודת נפש וממתינים לצמיחתם עד אשר העץ שיצמח יהיה כזה חזק ומלא חיות ועלים רעננים שאפשר לאמת להתגלות בכל עוצמתה לתועלת הפרט והכלל.

מ"ג. יש סבלנות וסובלנות מצד הקדושה אך גם מצד הקליפה, והחכמה היא לדעת לאבחן בין שני אלה.

מ"ד. אלפי התגברויות על אלפי מכשולים, יש צורך לגבור על מנת שניצוץ אחד עשוק ואבוד, יעלה וידבק בקדושה!

מ"ה. מגיע שלב שהנשמה מתרוקנת עד כדי כך שישנה תחושה שהגענו לקרקעית ואי אפשר לרדת עוד, ואז בדיוק ברגע שלפני הסוף, מתעורר הרעב והצימאון לאלוקים, לקל - חי!

מ"ו. למרות שלצדיק ישנה אחריות רוחנית כלפי זולתו - הרבה מעבר לאחריותו של אדם פשוט - בכל זאת יש לאדם הפשוט בחירה חופשית ואחריות על נשמתו ועליו לסור מרע ולעשות טוב בכל כוחו, כאילו שהצדיק לא אחראי עליו, כי אם יסמוך על הצדיק ויתרשל בעבודתו - גם הצדיק לא יוכל להועיל לו לתווך ארוך.

מ"ז. לפעמים האדם עושה חסד, אך מצפה שתוצאות החסד שעשה יהיו כפי ציפיותיו - אולי מצפה להכרת תודה. או לפחות שייהנו מהחסד שעשה - אך לכשמתברר לו שאפילו לא נהנו מהחסד שעשה - כועס, מתאכזב, וכואב מאוד.

זהו סימן מובהק שלא עשה את החסד ממש לשם שמיים, ורק כשליח מהשם, אלא מתוך גאווה גלויה וסמויה ומתוך ציפייה ליהנות בכל זאת ממאמציו - עליו לעלות עוד למדרגות רמות יותר של עשיית חסד אמיתי ונקי, כסולת נקיה, ללא שום צפיות. ואז ידמה לבוראו.

מ"ח. רשום לפניך מספר כללים בעבודה הפנימית:

- (א) תעבוד כל הזמן אך תסתיר זאת מעצמך, מהיצר ומהזולת.
- (ב) אחוז תמיד במידת הענווה ואהבת חיים - גם אם תטעה הנזק לא יהיה משמעותי יחסית.
- (ג) חזק בכל עת את הרצון לקדושה.
- (ד) בקש בכל עת להיות שליח לקידוש שמו יתברך.
- (ה) תזהר את הצינור המיוחד שלך ודבוק בו ללא הפסק - אך מתוך ביטול פנימי ולשם שמיים.
- (ו) הזהר ביותר מהחלקים החלשים בנפשך, וגם מהחזקים, וגם מהפושרים, וככל שהנך מתקרב לצדיק האמת ולענייני תיקון הדור דע שהיצר הרע הכללי אורב לך להפילך ברשתו ולגרום לנזק אדיר לקדושה ר"ל.
- (ז) דע לך שאם ח"ו אתה פוגם הנך בוגד בקב"ה.
- (ח) השתדל להגיע במהרה למעמד איתן שכזה שהקב"ה יוכל לסמוך עליך בכל עת.
- (ט) עסוק בהתבוננות בכל עת - חבל על כל רגע!
- (י) תתפלל לזכות בסוד הניגון.

מ"ט. ככל שתתקדם בעבודה הפנימית יבוא היצר לפתותך לדון כל אחד ולמצוא בו פגמים, שהרי אתה מודע לפגמים שלך, אזי היצר ינסה שתהיה מודע לפגמי הזולת. אל תשמע בקולו והשתדל לראות בזולת רק את הטוב שבו, ואם בכל זאת תרגיש בפגם כלשהו תאמר לעצמך: "עם פגם כזה קשה - כל הכבוד שיש בו מידות טובות כל כך." כי הרי האור ניכר מתוך החושך! וכך תהפוך את הקטרוג על הזולת ללמוד זכות! והיצר ירפה גם ממך.

נ. כל אדם מתאים לתפקידו הוא - ואם אכן הוא מתמסר אליו, ב"ה, לא יינזק - כי עוצמת התפקיד וניסיונותיו, פיתויו ולחציו מותאמים לנשמתו. אך אם יכנס לתפקיד לא לו - הנזק יהיה בלתי נמנע.

נ"א. כאשר אדם במקום ללכת בדרכו שלו נגרר מתוך קנאה או טיפשות ללכת בדרך לא לו, סופו ליפול ולהסתבך, אור נשמתו מתכהה - עד אשר יבין את טעותו ויחזור לדרכו ולשורשו - ואז יזוח עליו אורו המיוחד והמיוחד!